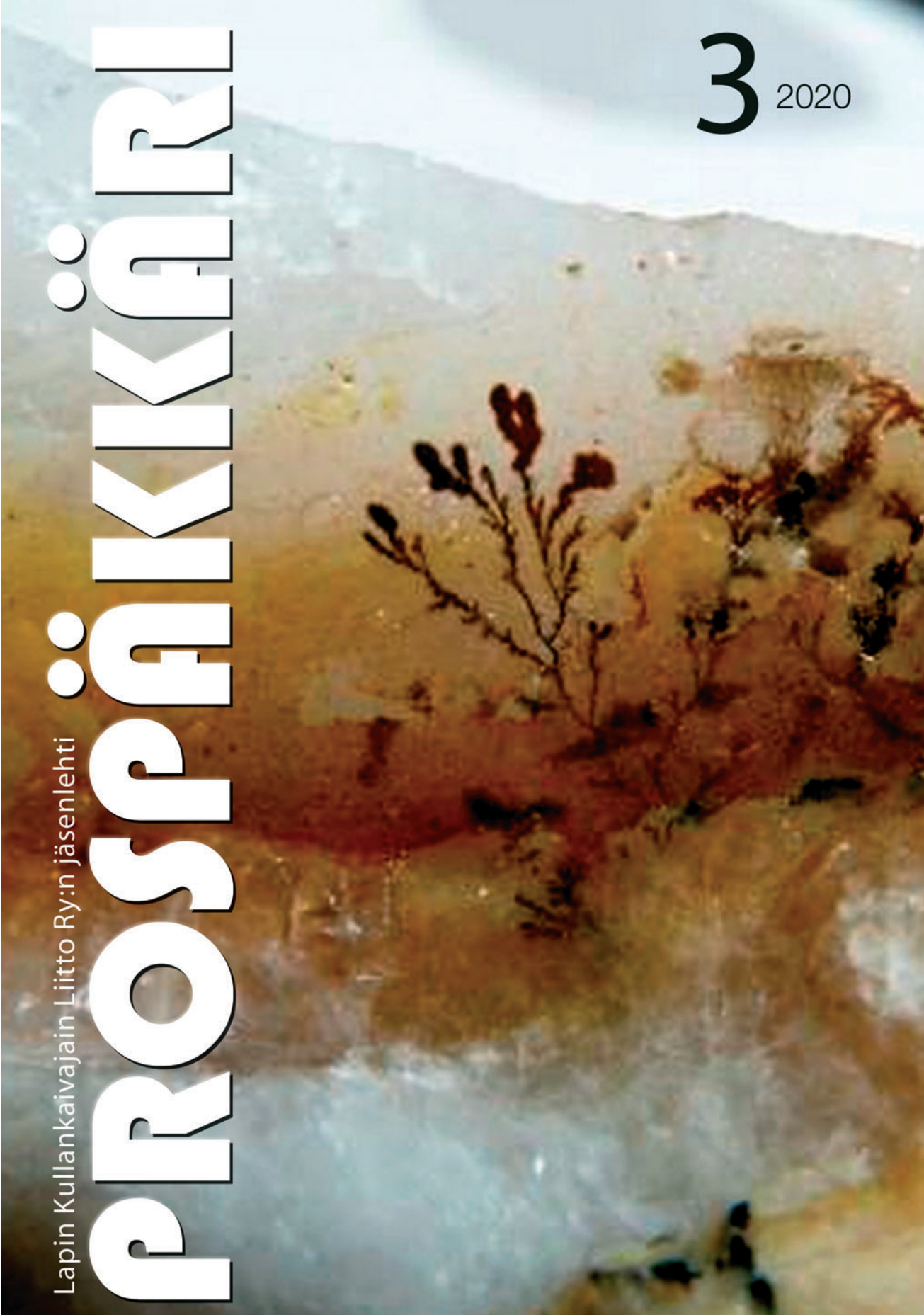

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

PROSÄKKÄRI

3 2020

Liitto ei järjestä pikkujouluja koronakaamokseen

Lapin Kullankaivajain Liiton hallitus päätti, että liitto ei tänä vuonna järjestä virallisia liiton pikkujouluja. Toimintasuunnitelman 2020 mukaisesti kullankaivajien pikkujoulut oheisohjelmineen oli tarkoitus järjestää vuorostaan jossakin Etelä-Suomen alueella.

Koska koronahuolettomamman kaivukauden jälkeen viruksen ilmaantuvuus on taas lähtenyt kasvuun koko Suomessa ja tätä suitsiukseen maan hallitus on mahdollistanut alueellisten rajoitusten räppäämisen mm. tilaisuuksien järjestämiseen, päätti liiton hallitus olla edes alkamatta pikkujoulujen valmisteleminen.

Saattaa muuten ollakin ensimmäinen kerta sitten vuoden 1967, kun liiton pikkujouluja ei vietetä.

Mikäli jollakulla syttyy tonttuhatun alla toteutuskelpoinen idea kullankaivajien pikkujoulujen järjestämisestä virtuaalisesti, niin laittaa ehdotuksia liiton toimistolle: info@kullankaivajat.fi tai liiton somevastaavalle: hannu.raja@netikka.fi.

Kultaseminaariristeily 5.–7.2.2021 peruttu – käännetään ruori kohti helmikuuta 2022

Liiton hallitus on päättänyt nykyisessä epävarmassa koronapandemiatilanteessa perua valmistellun Kultaseminaariristeilyn 5.–7.2.2021 ja kääntänyt kurssin kohti toivottavasti tyvenempää helmikuuta 2022.

Risteilytoimikunta on tehnyt alustavan varauksen Viking Linelle 4.–6.2.2022. Varaus on tehty m/s Mariellalle, mutta Viking Linelle on tulossa myös uusi laiva, joten kunhan asia tulee ajankohtaiseksi, sekin selvinnee, mikä laiva tuolloin risteilee.

Viikkarihan on myymässä Mariellaa, mutta koska liiton Kultaseminaariristeily järjestetään vain kerran vuodessa, niin liiton rahastonhoitaja on kieltänyt liiton rahojen käyttämisen laivan ostamiseen.

Myös laivayhtiö Viking Line on omalta osaltaan 29.10.2020 ilmoittanut kaikki tehdyt varaukset peruutuiksi maaliskuun loppuun 2021 saakka.

KANNEN KUVA:

Puolukan varpua muistuttava dendriitti Kaitaselän kvartsi-juonessa. Dendriitti on syntynyt kvartsin halkeamaan. Kuva: Jorma Valkama

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry:n jäsenlehti

ISSN 2490-1776 (painettu)
ISSN 2490-1784 (verkkojulkaisu)

43. vuosikerta
Ilmestyy 4 kertaa vuodessa

Vastaava päätoimittaja:
Kai J Rantanen

Toimitus:
Lapin Kullankaivajain Liitto ry
PL 86, 99871 Inari
Ilmoitushinnat:
1/1 s. 312 € (2. kansi)
1/1 s. 240 €
1/2 s. 162 €
1/3 s. 108 €
1/4 s. 84 €

Graafinen suunnittelu ja taitto:
Liisa Hertell, LH Viestintä

Paino: Kirjapaino Hermes Oy
Tampere

PROSPÄKKÄRI 3/2020

TÄSSÄ NUMEROSSA

- 4–5 Pääkirjoitukset
- 6–7 Kullanhuuhdonnan SM-kilpailut
– Tankavaaran Kultakylä 50 v.
- 8–11 Kullanhuuhdonnan MM-kilpailut Tsekissä
- 12–17 Kaitaselän kvartsi-kalsedonijuoneen
liittyy myös kulta
- 18–20 Ilon ja toivon kesä
– kaivospiirejä Puskulle ja Ruitulle
- 21–23 Liiton vuosikokous 2020
- 24–33 Heikki Kokon haastattelu, osa 2
- 34–35 In Memoriam:
Gösta Waselius ja Sulo Tunturi

LKL:N HALLITUS

Puheenjohtaja:
Maija Vehviläinen
Urheilukatu 9-11 A 11
96100 Rovaniemi
puh: 040 778 9456
mrvehvilainen@gmail.com

Varapuheenjohtaja:
Ensio Kaustinen
Pertuntie 110
69600 Kaustinen
puh: 040 595 0766
ensio.kaustinen@kase.fi

Sihteeri:
Kai J. Rantanen
Kitiläntie 1074, 99800 Ivalo
puh: 040 774 6773
mullin.mallin@gmail.com

Esko Orava
Mellantie 14, 97220 Sinettä
puh: 0400 323 433
esko.orava@suomi24.fi

Hannu Raja
Lapionevantie 54, 61250 Jalasto
puh: 050 365 6570
hannu.raja@netikka.fi

Ami Telilä
Kaarreoja, 99885 Lemmenjoki
puh: 050 3073 248
amitelila@gmail.com

Marko Touru
Tankavaarantie 11 A, 99695 Tankavaara
puh: 040 744 1710
info@tankavaara.fi

LKL:N PANKKITILIT

Jäsenmaksutili: FI45 2177 3800 0049 77
Muut maksut: FI95 1201 3000 1031 83

JÄSENASIAIT

Lapin Kullankaivajain Liitto Ry
PL 86, 99871 Inari
puh. 0400 836 500
s-posti: info@kullankaivajat.fi
kotisivut: www.kullankaivajat.fi

Surullinen ja uskomaton tarina

Kaksitoista liiton edunvalvonnan pitkää ja kuluttavaa vuotta. Kaivoslakiuudistuksessa 2011 säädetty kaivosoikeuksien raukeamisen yhdeksän vuoden siirtymäaika päättyi kesken kaivukauden 2020 ja päätti värikkään ja tuloksellisen ammattikullankaivun aikakauden Euroopan rikkaimmilla huuhtonakulta-alueilla Lemmenjoella.

Itse kullankaivun osaltahan tämä siirtymäaika tosin oli käytännössä ollut vain reilut kaksi ja puoli vuotta.

Tähän gabrielgarciamarquezmaisen surulliseen ja uskomattomaan tarinaan, jossa neutraalit virkamiehet ja kansan sekä yhteiskunnan parasta ajamaan valitut poliitikot toimivat kuin jossakin everstijuntan hallitsemassa bananitasavallassa tai Absurdanistanin keskushallintokeskeisessä neuvostotasavallassa ajaessaan alas tarinarikasta kulttuuriperinnettä ja ilman yhteiskunnan tukia rakennettua elinkeinoa, kannattaa perehtyä tapahtumia läheltä seuranneen Lapin Kansan silloisen alue toimittajan, **Veikko Väänäsen** kirjoittama liiton 70-vuotishistoriikki Uhkia & isommuksia luki-

malla. Historiikin saa tilattua liiton toimistolta tai kotisivujen kautta – mikä kaupallisena ilmoituksena kerrottakoon.

Sattumalta samaan kulminatiopisteeseen osui useita vakiintunutta yhteiskuntajärjestystä ja elinkeinoelämän rakenteita vavisuttavia tapahtumia. Covid19 ja sen taltuttamiseksi säädetyt rajoi-

tustoimet. Länsimaiseen yhteiskuntaan uitetun aggressiivisen identiteettipolitiikan tuoma vastakkainasettelu, uhriutuminen ja niiden vanavedessä asiallisen ja tietopohjaisen keskustelukulttuurin rapauttaminen oman yhteisön disinformaation, faktojen vääristelyn ja suoranaisten vaiheiden esittämisen keinoin. Brexit ja Trump. Porokato.

Hurjimmat hemmot ovat olleet näkevinään tässä suoranaisten koston maailmalle Lapin kullankaivun alasarjoista. Ei kait se maailmanjärjestys kuitenkaan niin oikeudenmukainen ole, että kostaisi 28 kaivospiiriin kaivosoikeuksien lakkauttamisen maailmanlaajuisella pandemialla, demokratian alasarjoista asioista päättämässä, matkailuelinkeinon romahduttamisella Pohjois-Lapin kunnissa ja poroelinkeinoon kurittamisella.

Kyllähän se pelkkä maailmantalouden kyykkäävä espanjantauti vol. 2.0 olisi riittänyt.

Samaan aikaan nousi uutisotikoihin jo pitemmän aikaa valmisteltu hyökkäys ammattimaisen kullankaivun oikeutusta vastaan muilla, vielä toiminnassa olevilla kaivu-alueilla, mutta vaihteeksi toisin argumentein. Liiton edunvalvonnalla on ollut jo kauan valistunut näkemys siitä, että pitkät ja kuluttavat vuodet Lapin luonnonvarojen moninaiskäytön ympärillä taajomisissa eivät pääty Lemmenjoen ammattikullankaivun alasarjoista.

Nyt asia alkaa valjeta muillekin luonnonhyödyntämisen maailmassa toimiville tahoille. Sinä-

sä liiton silloinen puheenjohtaja **Jouko Korhonen** osasi tämän ennakoida esitellessään aikanaan liiton seminaaristeilyllä erilaisia barometrejä Lapin kullankaivun ja liiton kaivoslain 621/2011 jälkeisestä todellisuudesta.

Ammatillinen edunvalvonta tulisi vähenemään ja maantieteellisesti kaikkien muiden alueiden painoarvo kasvamaan Lemmenjoen kustannuksella. Väärin ja oikein.

Jäsenmäärän kasvu laantuisi ja jäsenetuvaltausten merkitys kasvaisi. Väärin ja oikein. Tänäkin vuonna liittoon on liittynyt 443 uutta kullankaivajaa, moni on tosin jäsenyydestä myös luopunut.

Liiton rooli neuvovana ja osittain toimintaa valvovanakin elimenä kasvaisi. Oikein, mutta valvontarooli ehkä enemmänkin sellaisena yhteiskunnalliseen hyväksyttävyyteen itseopponeitovana mentorina.

Kullankaivun ammattimaistuminen muillakin alueilla kuin Lemmenjoella tuoton ja kullan hinnan nousun myötä. Oikein.

Ja lopuksi inhimillinen tekijä: vapaan ja tuottavan ammatin synnyttämä kateus muiden luonnonkäyttäjien ja virkamiesten sielussa. Oikein, mutta niin väärin.

MULLIS'

Historiallinen, ikimuistoinen kesä takana, monesakin mielessä. Lemmenjoen konekaivun lopettaminen kesken parhaimman kaivukauden oli todella suuri tappio monelle ammattikaivajalle. Ei siinä vaan auttanut meidän kaikkien kova ponnistelu edes jatkoajan saamiseksi. Monta vuotta olemme liittosakin tehneet työtä ja ponnistelleet tämän asian eteen ja näin siinä sitten vaan kävi, konekaivu oli lopetettava Lemmenjoella.

Todella surulliseksi vetää ja panee miettimään mitä jatkossa seuraa, oliko tästä kaikesta oikeasti jotakin hyötyä ja kenelle, ei ainakaan kaivajille, jotka täysin korvauksetta joutuivat luopumaan kannattavasta liiketoiminnastaan. Samalla lakkasivat olemasta myös huuhdontakultakaivospiirit, ja kaikki kaivospiiriläiset joutuivat hakemaan kullanhuhdontalupaa, mikäli halusivat jatkaa toimintaa.

Kesällä vietettiin myös Tankavaaran 50-vuotista taivalta. Kunnioitettava saavutus, että Tankavaara on pysynytkin kullankaivajien kohtaamispaikkana ja keskuksena jo viidenkymmenen vuoden ajan. Meillä suurella osalla kaivajista on varmasti jokaisella omat hauskat, ikimuistoiset muistot paikasta, jossa moni on saanut varsinaisen kipinän kullanhuhdontaan. On todella hienoa, että paikka on tänä päivänäkin virkeä matkailukohde ja monilla uusilla, tulevillakin kaivajilla on mahdollisuus saada jonkinlainen kul-

takuume ja alkaa tosissaan kaivamaan kultaa.

SM-kisat saatiin tänäkin kesänä pidettyä Tankavaarassa monista koronan tuomista uhista huolimatta ja kisathan sujuivat loistavasti. Järjestäjät olivat joutuneet varautumaan monenlaisiin uhkakuviiin, kokoontumisrajoituksiin ja erikoisjärjestelyihin, mutta onneksemme kisat vedettiin taas läpi rautaisella ammattitaidolla. Kiitos siitä kuuluu kaikille vapaaehtoisille ja järjestäjille.

Historiallista oli varmasti myös se, että korkein hallinto-oikeus vieraili Palsilla paikan päällä tutustumassa koneelliseen kullankaivuun. Tästä katselmuksesta jäämme jännityksellä odottelemaan päätöksiä loppuvuonna, toivomme todella, että nämä päätökset ovat meille myönteisiä.

Ensimmäistä kertaa jouduttiin myös siirtämään liiton vuosikokousajankohtaa koronatilanteen takia. Vuosikokous pidettiin syyskuun 5. päivää, osanotto kokoukseen ei tosin ollut mitenkään ennätyksellinen. Tämä poikkeuksellinen vuosi ja kesä huomioon ottaen oli hienoa, että porukkaa oli kuitenkin uskaltanut paikalle kaikista rajoituksista huolimatta.

Näyttää siltä, että tuleva syys ei ainakaan tuo helpotusta koronan suhteen, joten tulevia syksyn ja vielä ensi talven alkupuolenkin tilaisuuksia joudumme miettimään tosi tarkkaan. Kauan odotettua laivaseminaaria on jär-

jestelytoimikunta valmistellut ahkerasti kesän aikana, kiitos heille kaikesta ponnistelusta laivaseminaarin eteen. Toimikunta on törmännyt moniin haastaviin kysymyksiin järjestelyiden osalta ja tällä hetkellä näyttää todella haastavalta lähteä viemään tilaisuuden järjestämistä loppuun asti. Terveys edellä on meidänkin mentävä ja ajateltava tilaisuuteen osallistuvien turvallisuutta. Tiedotamme liiton sivuilla heti, kun olemme tehneet päätöksen, miten ensi talven laivaseminaarin kanssa käy.

Perinteisesti olemme järjestäneet myös liiton pikkujoulut marras-joulukuun vaihteessa. Tänä vuonna oli tarkoitus järjestää pikkujoulu jälleen eteläisemmässä Suomessa. Tämänkin tilaisuuden järjestämistä joudumme tarkkaan miettimään ja mahdollisesti koronatilanne huomioon ottaen kokonaan perumaan, asiasta laitamme myös tietoa liiton sivuille.

Haasteita ja tekemistä riittää kyllä tulevalle syksylle ja talvelle, joten kaikesta huolimatta tilanteen mukaan positiivisella mielellä eteenpäin.

MAIJA VEHVILÄINEN

SM-kilpailuissa juhlintiin 50 vuotta täyttäneitä Tankavaaran Kultakylää sekä finaalipäivänä löytynyttä hippua

Kullanhuuhdonnan Suomen Mestaruuskilpailut järjestettiin jälleen heinä–elokuun vaihteessa Tankavaaran Kultakylässä. Samalla juhlintiin Kultakylän 50-vuotisjuhlia, sillä Tankavaaran kultahuuhdomo avattiin turisteille ensimmäisen kerran kesäkuussa 1970.

Juhltilaisuus pidettiin leppoisissa merkeissä Sompio-talolla (entinen Koilliskairan luontokeskus) ja Kultakylän väki toivoo, että myös 100-vuotisjuhlratullaan näkemään tulevaisuudessa. Juhlavieraista paikalla oli muun muassa

kansanedustaja **Mikko Kärnä**, joka tunnetaan aktiivisena kullankaivun ystävänä ja Sodankylän kunnan puolelta tervehdyksen toi vt. kunnanjohtaja **Tarja Lempeä**.

Vuosi 2020 on ollut haasteellinen, kun kilpailujen järjestelyjä varjosti Covid-19 virus epidemia, jonka vuoksi jouduttiin tekemään tiettyjä toimenpiteitä, jotta kilpailut olisivat mahdollisimman turvalliset osallistujille sekä katsojille. Järjestelyt saatiin suoritettua hyvin ja kilpailut olivat onnistuneet, joskin osallistujamäärä oli luonnollisesti pienempi vanhempien kisaajien jäädessä tällä kertaa pois.

Kilpailu käynnissä naisten sarjan finaalissa.

*Kisojen finaali-
päivänä löytyi
liki 62-gram-
mainen hippu.
Se on toiseksi
suurin Tanka-
vaarasta kos-
kaan löydetty
hippu.*

Kilpailut avattiin tuttuun tapaan toimintators-
tailla, jota seurasi kolme-
päiväiset mittelöt. Miesten
sarjassa nousi voittoon
Mattias Kroon Eriksson
Ruotsista ja naisten sarjan
voittajana nähtiin **Jutta
Vehviläinen**. Loput tu-
lokset ovat nähtävillä Tan-
kavaara Gold -verkkosi-
vuilla osoitteessa www.tankavaaragold.fi.

Tunnelma oli kilpailujen ajan huipussaan
ja kaiken kaikkiaan tapahtumaa vietettiin au-
rinkoisessa säässä hyvillä mielin. Myös aloitte-
lijoiden sarjassa nähtiin uusia innokkaita kas-
voja, naisten sarjassa aloittelijoiden kultamita-
lin vei Tankavaaran **Veera Aarnio**.

Finaalipäivän juhlaa nostatti myös ison kul-

Viime hetken viimeistelyä.

tahipun löytyminen Tan-
kavaarasta AuRum-val-
taukselta. Jätthipun paino
oli lähes 62 grammaa ja se
on kautta aikain toiseksi
suurin Tankavaarasta löy-
tynyt hippu. AuRum-val-
taus lienee oikea sateenkaa-
ren pää, sillä vuonna 2018
alueelta löydettiin myös
Lapin ensimmäinen ti-
manti.

Tulevana keväänä Tan-
kavaaran Kultakylä järjes-
tää kaikille kullanhuu-
donnan kilpailuista kiin-
nostuneille seminaarin
sekä kurssipäivät, joissa esi-
tellään erilaisia kisa-
hippuja, vaskooleita sekä huuh-
dontatyylejä. Lajin ympä-

rillä on tiivis yhteisö ja sen harrastaminen avaa
mahdollisuudet myös kansainvälisiin kullan-
huuhdontaverkostoihin. Uusia osanottajia toi-
votaan mukaan.

Ensi vuoden SM-kilpailut järjestetään
poikkeuksellisesti jo heinäkuun alussa (8.7.–
11.7.2021) Tankavaaran Kultakylässä.

TEKSTI: KAIJA RYYTTY
KUVAT: JOONAS TALKA

Lauantai-illan kisatunnelmaa oli nostattamassa muun muassa Sakari Korhonen ja Huurankukat.

Suomen joukkue. Kuvassa takana vasemmalla kultamitalistit Veikko Keränen ja Marko Touru.

Maailmanmestaruudesta miteltiin onnistuneesti Tsekeissä haastavasta keväästä huolimatta

Kulunut vuosi on ollut haasteellinen monen eri alan keskuudessa ja niin myös urheilutapahtumat, kuten kullanhuuhton kilpailut, ovat olleet vaakalaudalla, saako kilpailuja järjestää. Kullanhuuhton MM-kisat saatiin lopulta järjestettyä Knovy Knín kylässä Tsekissä, joka isännöi vuoden 2020 MM-kisoja.

Elokuun alussa järjestetyt MM-kisat olivat järjestäjille suuri ponnistus, mutta ne olivat kaikesta huolimatta onnistuneet ja kisajärjestelyt loistavat. Kultaa huuhdottiin tällä kertaa hieman eri lämpötiloissa kuin viime vuonna Suomessa, sillä päivän lämpötila nousi parhaimmillaan +35 celsius-asteeseen.

Kisoihin autolla matkan tehnyt **Marko Touru** kertoo, että totuttuun tapaan järjestäjät olivat huolehtineet hyvin myös iltaohjelmasta ja tapahtumassa oli kaikin puolin iloinen henki.

Osanottajia oli etenkin Keski-Euroopan maista runsaasti. Kokonaisosallistujamäärä oli hieman alle 300 ja Suomesta osaa otti kuuden hengen pieni joukko. Suomalaiset pärjäsivät hyvin ja Marko Touru voitti kultaa batea-perinnevaskoolisarjassa. Epävirallisessa knock outissa voiton vei **Veikko Keränen**.

Tilastot vuodesta 2010 vuoteen 2020 kertovat, että kautta aikain menestynein maa kullanhuuhton kilpailuissa on Suomi ja hyvä niin, sillä onhan kullanhuuhton kilpailu-

DEUTSCHE
GOLDSUCHERVEREINIGUNG

Medal Table Official Categories

#	Country	single categories			team categories			# medals	# gold medals	# silver medals	# bronze medals
		gold	silver	bronze	gold	silver	bronze				
1	FINLAND	24	20	15	28	16	28	131	52	36	43
2	GERMANY (Deutschland)	7	3	7	25	21	25	88	32	24	32
3	ITALY	3	2	3	19	26	13	66	22	28	16
4	AUSTRIA		2	4	20	20	13	59	20	22	17
5	SOUTH AFRICA (Zuid Afrika)	6	7	8	13	15	15	64	19	22	23
6	SWEDEN	7	7	1	11	15	9	50	18	22	10
7	NETHERLANDS		1	2	11	2	18	34	11	3	20
8	SLOVAKIA (Slovak Republic)	4	4	3	5	18	10	44	9	22	13
9	SWITZERLAND (Confederation of Helvetia)			2	9	6		17	9	6	2
10	POLAND		4	3	8	5	2	22	8	9	5
11	CZECH REPUBLIC	1	2	5	2	3	9	22	3	5	14
12	NEW ZEALAND				3			3	3	0	0
13	GREAT BRITAIN (United Kingdom)	1	1		1	3	2	8	2	4	2
14	FRANCE	1						1	1	0	0
15	UNITED STATES					5		5	0	5	0
16	CANADA		1				10	11	0	1	10
17	NORWAY			1				1	0	0	1
18	JAPAN						1	1	0	0	1
								627	209	209	209

17.09.2020

WORLD GOLDPANNING CHAMPIONSHIPS 2010 - 2020

Mitalijuhlat eli sikajuhlat.

perinne lähtöisin Suomesta Tankavaaran Kultakylästä. Lähde: Deutsche Goldsuchervereinigung DGSV.

Kullanhuuhdonnan maailmanmestaruuskisat etenkin eri puolilla Eurooppaa, mahdollistavat omanlaisensa tavan matkustaa. Valmiita järjestettyjä matkoja on järjestetty vuosittain, mutta reissun voi tehdä myös omatoimi-

*Perinnevaskooli-sarjan
palkintojenjako ja
Maamme-laulu.*

sesti road trip -hengessä. Samalla voi yhdistää matkaan vierailuja muissakin kohteissa.

Ensi vuonna MM-kilpailut järjestetään Kanadassa, legendaarisessa Dawson Cityssä 2.–6. elokuuta, jonka vuoksi SM-kilpailut aikaistuvat Tankavaarassa jo heinäkuun alkuun (8.–11.7.). Vuoden 2022 kilpailut järjestetään edullisessa Puolassa, jonne on helppo tehdä omatoimimatka autolla. Vuoden 2023 kilpailut pidetään eksoottisessa Etelä-Afrikassa.

TEKSTI:

KAIJA RYYTTY

Profi naiset, Veera Aarnio.

Road trip -matkalla MM-kisoihin pysähdytiin Itävallan Heiligenblutissa.

Kullanarvoinen vinkki Joulupukille

Tilaa nyt kovat ja pehmeät paketit liiton toimistolta osoitteesta:

kullankaivajat.fi/myynnissa

MYYDÄÄN

Lemmenjoen kansallispuistossa Ruihtuäytsillä sijaitseva kullanhuuhdontapaikka 6,7 ha. Lupa voimassa 30.6.2030 saakka. Lupa-alueella on hyvä Metsähallituksen vuokra-kämppä ja sauna sekä oma hirsiaitta.

Lisätietoja:
puh. 040 485 1210

MYYDÄÄN

Koneellisessa kullankaivussa olleet huuhdontarumpu, vesipumppu + letkuja sekä kaivinkone. Yhdessä tai erikseen.

Tiedustelut:
Jussi-Pekka Kangas
p. 040 536 4742 tai e-mail:
jussipekka.kangas@gmail.com

Kaitaselän kvartsi-kalsedonijuoneen liittyy myös kulta

Kiviharrastaja **Erik Hannula** löysi kesällä 2016 Sodankylän Kaitaselältä tien penkasta kvartsilohkareen, jonka pinnalla näkyi kalsedonia. Erik ilmoitti löydöstään Geologian tutkimuskeskuksen tutkimusassistentti Jorma Valkamalle, joka teki alkuvaiheen tutkimukset vuosien 2017–2018 aikana (Valkama 2019).

Jorma Valkama paikallisti perinteisin maastotutkimuksin lohkarin lähtöpaikan. Se oli kalsedonia sisältävä, kallioperän kvartsijuoni. Kaivaukset aloitettiin vuonna 2018 K.H. Renlund säätiön apurahalla ja tätä jatkettiin kesällä 2019.

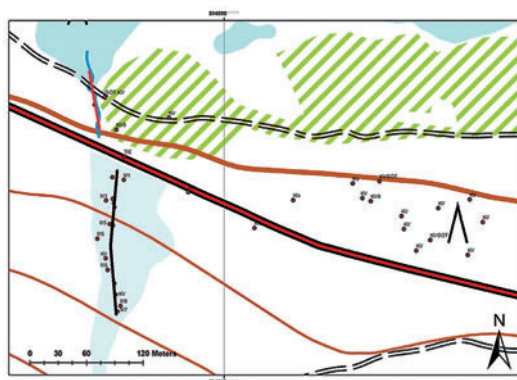
Kvartsijuoni kulkee etelä-pohjoissuunnassa ja sen molemmilla puolilla on rapautunutta kallioperää. Rapautunut kallio on niin pehmeää, että sitä pystyy kaivamaan lapiolla helposti. Kvartsijuonen leveys vaihtelee 3,5–6 metrin välillä. Pituutta kvartsijuonella on vähintään 150 metriä. GTK:n digitaalisella kallioperäkartalla tutkimuskohteen kivilajiksi on merkitty granofyyri. Kesän 2019 kaivu ulottuu kartan mukaan osin mafisen vulkaniitin kontaktiin.

Kesän 2019 kaivinkonetutkimuksessa selvisi, että juoni jatkuu vielä tien pohjoispuolella päättyen suoalueelle. Kalsedonin lisäksi kvartsijuonessa on myös goethiittia, joka analyysitulosten perusteella sisältää kobolttia. Yhdestä kohdasta kvartsijuonta löytyi lisäksi moganiitti-

tia, joka on harvinainen kalsedonin muunnos. Moganiitti tunnistettiin GTK:n tutkimuslaboratoriossa röntgendiffraktiomenetelmällä (**Pasi Heikkilä**) sekä Raman-spektroskopiolla (**Joel Dyer**).

Tutkimukset jatkuivat

Uudet kaivuutyt aloitettiin kesäkuussa 2019 ja ne kohdistettiin pääosin Mäntypää–Lokka maantien pohjoispuolelle. Tien eteläpuolella olevan kvartsijuonen suunta oli jo aiemmin saatu selville joten päätettiin tien pohjoispuolella mahdollisesti jatkuvan kvartsijuonen suun-

Lokan tekojärven lounaisrannalla sijaitseva juoni on yli 100 metriä pitkä. Karttakuvasen vasemmassa laidassa sijaitsee tutkittu kvartsikalsedonijuoni (sininen suora-kulmio). Punaiset pisteet kuvan oikeassa laidassa kuvaavat kalsedonilohkareiden löytöpaikkoja. Jäätikön viimeisin virtaussuunta on ollut läntinen. Kuva: Jorma Valkama

nan myös olevan etelä-pohjoissuunta. Kohteeseen kaivettiin itä-länsisuuntaisia kaivantoja oletetun kvartsijuonen kohdalla. Kaivuun edistytessä selvisi, että olimme valinneet kaivuukohtat juuri oikeille paikoille. Uudet kaivannot siis todistivat kvartsijuonen jatkuvan myös tien pohjoispuolella.

Osittain pakkasrapautuneessa kvartsijuonessa tavattiin kalsedonia useissa kohdissa yhdessä goethiitin kanssa. Selvisi että kyseessä on Suomen pisin tähän asti löydetty kalsedonia sisältävä kvartsijuoni.

Kalsedoni

Kaitaselän kvartsijuoneen liittyy keltainen kalsedoni, jota esiintyy melko tasaisesti koko juonen pituudelta. Kalsedoni on kvartsin piilokiteinen tai mikrokiteinen muunnos. Prekambrisilla kilpialueilla kvartsin mikrokiteiset ja amorfiset muunnokset ovat harvinaisia tai puuttuvat kokonaan. Viime vuosikymmeninä yleistynyt korukiviharrastus on kuitenkin tuonut tällaisiakin löytöjä esiin maastamme (Kinnunen ja Valkama 2008).

Kaitaselästä tavattava tyypillinen kalsedoni on väriltään ruskeankeltaista tai keltaista. Sen laatu vaihtelee melkoisesti. Tiivistä, parhaimman korukivilaadun kalsedonia esiintyy paikka paikoin. Suurin löydetty yksittäinen kalsedonin kimpale painaa noin 40 kiloa.

Kobolttipitoinen goethiitti

Goethiitti on yleinen mineraali Kaitaselän kvartsikalsedonijuonessa. Sitä esiintyy koko matkalla vaihtelevin määrin sekä erikokoisina alueina epätasaisesti jakautuneena. Suurimmat yksittäiset goethiitit ovat lähes kolmen senttimetrin mittaisia kasautumia. Niissä näkyy paikoitellen selvästi muuttuneita rikki-kiisukiteitä. Sahattujen goethiittien sisärakenteissa näkyy hyvin, kuinka rikkiki-

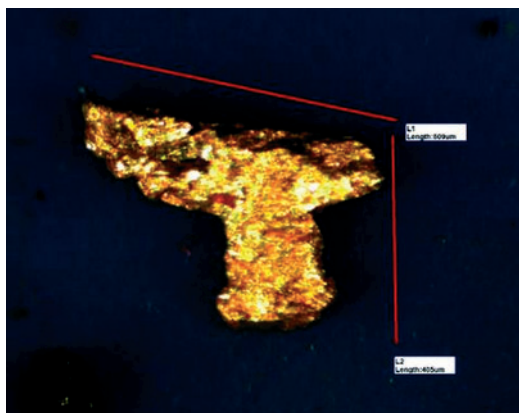
Tyypillinen kvartsikalsedonikappale Kaitaselän juonesta. Vasaran varren mitta-asteikko on 10 cm välein. Kuva: Satu Hietala

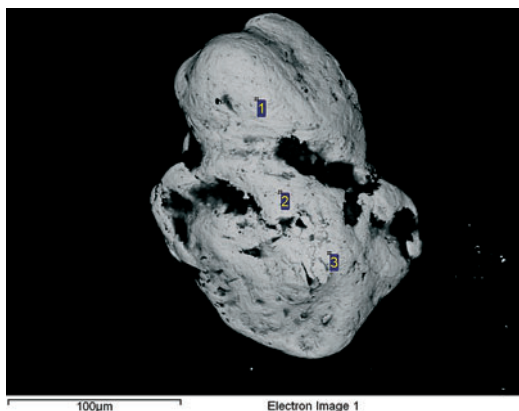
Moganiittirikas kalsedonimateriaali oli jatkoetsintöjen tavoitteena. Sitä löydettiin vihertävänä ja läpikuultavana. Kuva: Satu Hietala

Rikkikiisukide, joka on pääosin muuttunut goethiitiksi. Mikrokoopiokuva: Jorma Valkama

Suurin kultarake oli kooltaan 405 x 609 mikronia. Kultarakeen pinnassa näkyy sitä kallioperässä ympäröineiden mineraalien muodot. Kulmissa ei ole kulmia, joten kuljetusmatka vaikuttaa vähäiseltä. Mikroskooppikuva: Jorma Valkama

Pyyhkäiselektronimikroskoopilla kultarakeiden pinnasta erottuu yksityiskohtia. Kultarakeet ovat hieman pyörityneitä, joten niitä voi kutsua jo kultahipuiksi. Koostumus on useimmiten lähes puhdasta kultaa, sillä aivan pinnasta hopeaa ja muita epäjalompia metalleja on liuennut pois. Kuva: Bo Johanson

su on säilynyt vain osittain muuttumattomana.

Tutkimukset ovat antaneet viitteitä siitä, että mitä enemmän goethiittia analysoitavassa näytteessä on, sitä suurempi on kobolttin pitoisuus. Koboltti liittyy juonessa olevaan rikkikiisuun. Sen sijaan juonen itä- ja länsipuolella olevissa rapakallionäytteissä ei ollut anomaalisia kobolttipitoisuuksia. Kallionäytteissä kobolttipitoisuus vaihteli välillä 32–3861 ppm (0,003–0,39 %). Monialkuainemääritys tehtiin

Sodankylän Eurofins Labtium Oy:ssä ICP-OES-tekniikalla.

Ilmeisimmin Kaitaselän juonen rikkikiisu on ollut kobolttipitoista. Rikkikiisun muuttuminen goethiitiksi on säilyttänyt merkittäviä määriä kobolttia. Keski-Lapin kobolttiesiintymissä koboltti esiintyy yleensä rikkikiisussa (Mutanen 2007). Malmiluokan rikkikiisussa pitäisi olla yli 0,5 prosenttia kobolttia Mutanen mukaan ja riittäviä määriä rikkikiisua. Tällä hetkellä kvartsi-kalsedoni-goethiitti-juonien massa ei vaikuta riittävältä, jotta se olisi malminetsinnällisesti kiinnostava.

Kolmen parhaan kvartsi-kalsedoni-goethiitti-juonesta otetun näytteen kobolttipitoisuudet ovat analyysin mukaan 0,34, 0,36 ja 0,38 prosenttia.

Rapakallionäytteitä otettiin yhteensä yhdeksän kappaletta etupäässä kvartsijuonen länsipuolelta. Yhdeksän rapakallionäytteen keskimääräinen kobolttipitoisuus per näyte on 577 ppb. Kahdeksan rapakallionäytteen kultapitoisuudet olivat määrittämissä rajan alapuolella, mutta yhdessä näytteessä pitoisuus oli 47 ppb.

Louhittujen metallien kannattavuusrajojen pitoisuudet laskevat jatkuvasti tänä päivänä kehittyneen rikastustekniikoiden ansiosta. Pitoisuuksien lisäksi kannattavuuteen vaikuttaa myös louhittavissa olevan esiintymän laajuus, maailmanmarkkinahinnat sekä muut seikat. Esimerkiksi kansannäytteissä heikoimman alarajan ylittävä pitoisuus koboltille on 0,1 prosenttia lohkarenäytteissä sekä kullalle 0,5 grammaa tonnissa. Kallionäytteissä kobolttin osalta jo 0,03 prosenttia aiheuttaa herättämään mielenkiintoa.

Manganipitoisuudet olivat kahdessa rapakallionäytteessä analyysien mukaan 2,76 ja 4,73 prosenttia.

Kulta

Kaitaselän tien pohjoispuolen kaivannon seinämästä, aivan kalliopinnan päältä otetusta raskasmineraalinäytteestä löytyi kultarakeita.

Raskasmineraalinäyte otettiin kymmenen litran sankoon lapiolla kallion päältä. Maa-ai-

nes oli pienikivistä, hyvin tummaa moreenia. Näyte seulottiin alle kahden millimetrin raekokoon, jonka jälkeen jäljelle jäänyt näyte rikastettiin spiraalirikastimella, ns. kultakoiralla. Spiraalirikastinkäsittelyn jälkeen ainesta oli jäljellä enää vain noin 150 grammaa. Tämä jäljelle jäänyt, raskain materiaali lopuksi mikrovaskattiin muovisella ns. sarvislautasella. Mikrovaskauksen jälkeen ainesta oli jäljellä enää noin kaksi grammaa. Tämä vähäinen loppujäännös on helppo pikata stereomikroskoopilla ja määritellä kultarakeiden pyöristyneisyys ja kuluneisuusasteet

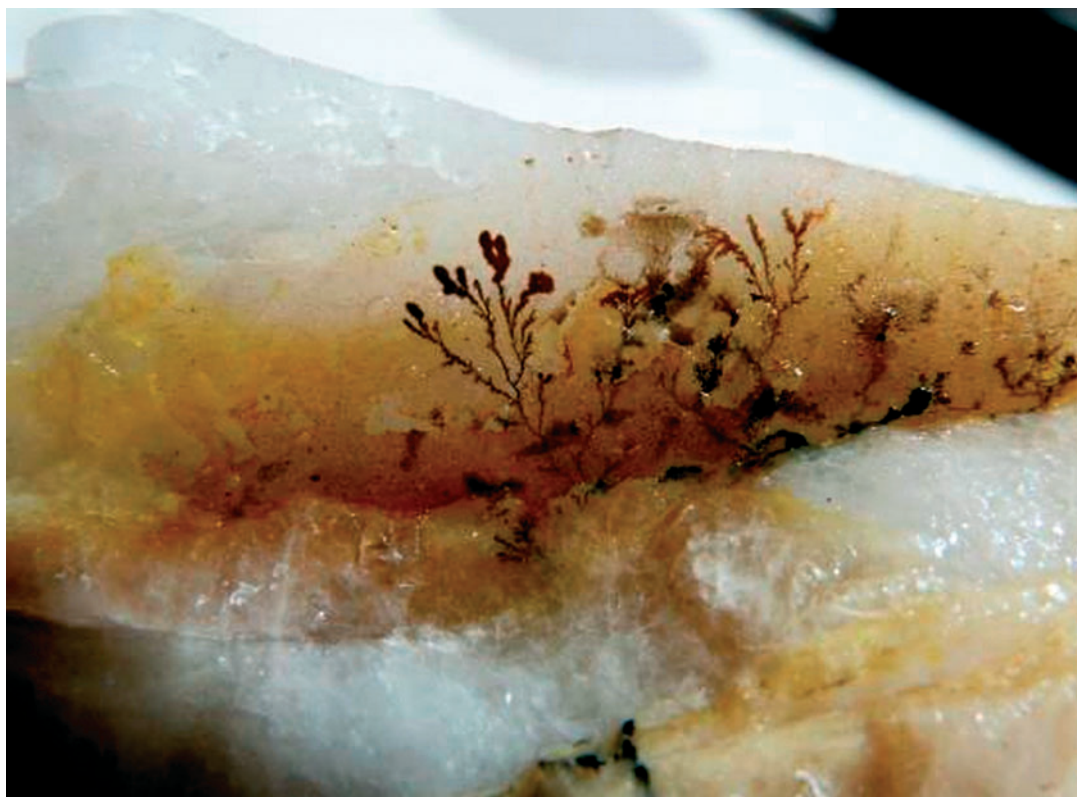

Kaitaselän ruskeassa kalsedonissa on pieniä dendriittejä ja haamumaisia jäänteitä muuttuneista mineraaleista, mahdollisesti karbonaateista. Kuvan leveys 4 cm. Kuva: Satu Hietala

sekä muut piirteet.

Vinkiksi seuraavaa. Ennen mikroskooppilla katsomista voi tehdä vaskauslautasella nopean kääntöliikkeen. Tällöin mahdolliset kultarakeet asettuvat vaskoolissa aivan sen etureunaan.

Rapakalliossa, kvartsi-kalsedoni-goethiitti-juonen ulkopuolelta otetuissa näytteissä kultapitoisuus ei noussut, sama tilanne oli kvartsi-kalsedoni-goethiitti-juonesta otetuissa kovan kiven näytteissäkin. Moreenista otettu raskasmineraalinäyte osoittaa kuitenkin että kallion päällä oleva moreeniaines sisältää kultarakeita.

Puolukan varpua muistuttava dendriitti Kaitaselän kvartsijuonessa. Dendriitti on kvartsin halkeamaan syntynyt. Kuva: Jorma Valkama

Kvartsikalsedonijuonessa on paikoin myös ns. tippukivirakenteita. Ontelon leveys on noin 5 cm. Kuva: Jorma Valkama

Kultarakeiden pyöristyneisyys ei ole korkea. Se ilmentää kultarakeiden olevan varsin paikallisia. Kultarakeiden koostumuksen rakeiden pinnasta määrittivät **Bo Johanson** ja **Sari Lukkari** GTK:n SEM EDS laitteistolla. Suurin osa analyyseistä osoitti rakeen pinnassa esiintyvän lähes puhdasta kultaa. Muutaman analyyysin hopeapitoisuus vaihteli välillä 3–8 painoprosenttia. Yhdessä pisteessä oli alumiinia noin yksi prosenti.

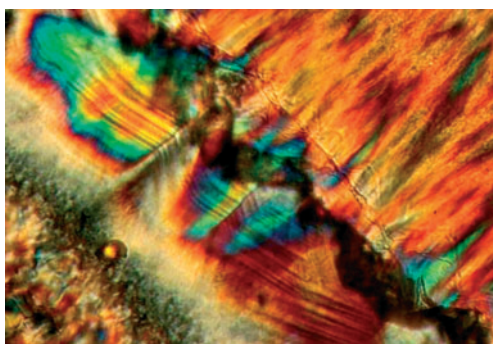
Kultarakeiden kemiallinen koostumus osoittaa ne varsin tyypilliseksi Lapin kultarakeiksi. Hopeapitoisuus on samaa luokkaa kuin seudun kultahipuilla yleensä. Alumiinipitoisuus il-

mentää kultarakeen pinnan saviaineksen jäämiä. Kultarakeiden pinta on yleensä lähes puhdasta kultaa, sillä maaperän liuokset uuttavat kullasta pois epäjalommat metallit.

Dendriittejä

Dendriitit ovat puumaisesti haarautuneita mineraalikasvustoja kivessä. Dendriitit ovat tavallisimmin syntyneet saostumalla kiven rakopinnoille ylilylläisistä rauta- ja mangaanipitoisista pintavesistä, joka on virrannut kallioperän raoissa ja hiushalkeamissa. Yleisimmin näitä kuvioita näkee kvartsiiteissa ja hiekkakivissä (Hietala 2013).

Kaitaselän esiinty-

Joel Dyerin valmistama ja ramanilla analysoima kiillotettu pintahie Kaitaselän moganiittipitoisesta kalsedonista. Kuvassa näkyy kalsedonille tyypillinen viuhkamainen rakenne ja kvartsikidevyöhykkeen kerrosrakenne. Mikroskooppikuva: Joel Dyer

mällä dendriitit liittyvät puhtaisiin kvartsijuonikivissä oleviin rakoihin. Dendriitit ovat läpinäkymättömiä ja niiden värit vaihtelevat vaaleanruskeasta mustaan.

Yhteenveto

Sodankylän Kaitaselässä esiintyy Suomen mitakaavassa harvinaisen laaja kvartsijuoneen liittyvä kalsedonin kiteymä. Kyseessä oleva Kaitaselän juoni on tiettävästi Suomen pisin kalsedonia sisältävä rakotäyte. Harvinaiseksi sen tekee myös erityisen moganiitti-mineraalin esiintyminen yhdessä tavallisen kalsedonin kanssa.

Kaitaselän kalsedonijuoneen yhteydestä tavattiin kuitumaista tremoliittia. Lapista ei vielä ole löydetty nefriittia, joka on hyvin hienorakeista ja samalla kuituista tremoliittikiveä. Juonen lähellä voisi hyvinkin esiintyä myös tätä näytettä hienorakeisempaa tremoliittikiveä. Näytteen leveys 8 cm. Kuva: Satu Hietala

Selvitysten perusteella tällä esiintymällä voisi olla käyttöä korukivien keräilyyn ja koruntekijän tarpeisiin. Koehiontojen perusteella kalsedonista valmistetut cabochonit soveltuisivat riipuksiin ja sormuskiviksi.

Suomessa ei vielä ole sovellettu kivi- ja mineraalilöydöksiä geomatkailuun kovinkaan paljon. Tämä voisi olla yksi mahdollinen kohde tähän tarkoitukseen, sillä korukivien esiintyminen kalliossa nostaa sen kiinnostavuutta harrastajien keskuudessa. Kohde sopisi myös

geologeille ja alan opiskelijoille ekskursiokohteeksi.

Kobolttipitoisuudet liittyvät muuttuneisiin rikkikiisuihin. Tässä juonessa rikkikiisut ovat kuitenkin verkkomaisesti pirotteena ja yksittäisinä kiteinä, joten on epätodennäköistä että sitä olisi niin paljon, että siitä saataisiin ekonominen malmi. Syväkairaus antaisi lopullisen selvyyden kvartsikalsedonijuonen syvyysulottuvuudesta ja harvinaisempien alkuaineiden määrästä ja siten myös esim. kobolttin esiintymisestä juonessa.

Moreeniaineksessa olevan irtokullan määrän selvittäminen vaatisi oman tutkimuksen. Lisäksi juonen harvinaisen kookkaiden kvartsikiteiden esiintymisen selvittäminen vaatisi lisätutkimuksia.

Kirjallisuus

Hietala, Satu 2013. Dendriitit. Mineralia 1/2013, s. 18–22.

Kinnunen K.A. ja Valkama J. 2008. Sodankylän Vuotson kalsedonilohkareista ja sferuliittisista felsiittijuonista korukivien raaka-aineena. Geologian tutkimuskeskuksen tutkimusraportti. http://tupa.gtk.fi/raportti/arkisto/m19_3742_2008_35.pdf

Mutanen, Tapani (2007)

Koitelaisen ja Kevitsan (Keivitsan) ympäristön malmipotentiali. GTK raportti M10.1/2007/64, 35 s. http://tupa.gtk.fi/raportti/arkisto/m10_1_2007_64.pdf

Valkama, Jorma (2019) Kalsedoniaiheeseen tutkimus Sodankylän Kaitaselässä. Mineralia 1/2019, s. 34–35.

ILON JA TOIVON KESÄ

Kaivospiirejä Puskulle ja Ruitulle

Kesällä 1991 huokaisimme helpotuksesta. Viranomaiset, Metsähallitus ja Vesipiiri pahimpina käräjäpukareina olivat vuosien ajan tehtailleet aiheettomia valituksia ja perättömiä rikosilmoituksia estääkseen meitä saamasta kultaesiintymiamme kaivospiiriin, omaisuudeksemme. Lopulta korkein kallinto-oikeus pani pisteen valitustehtailulle. Kaivospiiritoimitus eteni kenttätöväiheeseen. Antaa päiväkirjan puhua.

” Alhosen ja Merenluodon kaivospiirien rajat käytiin 30.7.1991. Aamulla pölähti kämpälle **Ilkka Ollila & Pekka** ja **Kari Merenluoto**. Postilan **Pekka** tuli Tivolilta.

Joukkoon liittyivät **Timppa Alhonen** + kolme hurjaa samoilta kulmilta. Virkamiehillä oli omat laitteensa, muulla joukolla oli kaksi moottorisahaa, pari lapiota ja rautakanki. Aloituspisteeksi määrättiin Alhosen alaraja, jonka toteamiseksi kiipesin Tivolin kämpän katolle heittamaan seipään nokkaan sitaistua muovikassia. Keskilinjaksi sovittiin Puskun laakson kultaisin kohta välittämättä paljoakaan valtauskirjan kartasta.

Laukaisin linjamerkiksi valoraketin kaivospiirini ylärajalla, keskilinjalla. Nyt alkoi saha soida, linjaa syntyi. Kiviä kaivettiin maasta pyykeik-

Työporukka 13.7.1995 Tivolin kämpällä. Vas. Wladimir Nikoskij, tuntematon, Kari Merenluoto, Raimo Kanamäki, Ilkka Ollila, Arne Alhonen, Antti Alhonen, Veijo Minkkinen. Kuva Sirkka-Liisa Alhonen

si, jotka numeroin piikillä ja vasaralla, käsityönä kuten taidekäsityöläiselle sopiikin. Neljässä tunnissa oli 6,6 hehtaarin Alhosen kaivospiiri rajattu. Kivipyykkeitä tuli vain kaksi, jänkään lyötiin puupaalut. **Sirkka-Liisa** keitti mainiot sopat koko joukkueelle.

Merenluodon rajankäynti oli isompi savotta. Alue on iso, käsittäen Puskun yläjuoksun, vedenjakajan ja kääntyen muutamia kulmia tehden Ruitulle lähelle Ollikaista. Välillä kahvistelimme Ruitunlatvan kammilla ja työ jatkui veden ja leipäpalojen voimalla liki iltayhteenteosta. Moottorisahamiehet olivat lujilla Ruitun jyrkkien rinteitten koivikossa. Henki oli hyvä, vitsit lentelivät. Homma loppui Raumalan kämpän pihapiiriin, jossa Sirkka-Liisa tarjosi monipuolisen iltapalan. Jopa rommia oli tilkka tarjolla. Pieni pala Lemmenjoen kulta- maata oli pelastettu kaivosalueeksi (toivottavasti).” A.A.

” Aloitimme aamulla rajankäynnin isolla joukolla, noin 10 miestä + huoltojoukot. Pyykkeitä tuli 15 ja viisareita paljon enemmän. Puuta kaatui monta kuutiota. Lopetimme klo 22:50. Voihan Osmonen!” Ilkka Ollila

Rajaa linjataan Puskun pusikkoon. Vas. Ilkka Ollila, Veijo Minkkinen, Wladimir Nikoskij. Kuva Aarne Alhonen

Pyykkiporukka on kaivanut esiin sopivan napakiven. Vas. Timppa, Timpan kaveri, toinen Timppa, alinna Arska valmistautuu taidekaivertajan hommiin.

Valmista tuli! Numerointi hakattiin taltalla, vasarana Raumalan Nipan kirveenpuolikas.

Ruihtuäytsin rinnettä linjataan, horisontissa Morgam-Viibus. Kuva Aarne Alhonen

Muutaman vuoden päästä alueita laajennettiin

12.7.1995 saapui kämppälleni Karin huoltouran linjausporukka: Ilkka Ollila, Kari Merenluoto ja **Mika Telilä**. Mika ajoi peräkärryllä varustettua mönkijää, samaa jolla **Kangas-Jallu** kuskasi KRP:n nuuskijoita kolme vuotta sitten. Porukka oli merkinnyt 39 kilometriä tielinjaa Angelin tieltä Miessille kovassa luoteistuulella ja vesisateella noin +5 as-

teen lämpötilassa yöpyen teltassa. **Turkan Pekan** Ylä-Miessillä tarjoilema pirtu meni oikeisiin suihin. Märkä ja nälkäinen porukka työntyi kämppään ja sanoi Sirkka-Liisalle: 'Ruokaa!' Iljetys syntyi hetkessä ja ruokaryypiksi tarjottiin giniä isosta kulmikkaasta pullosta.

13.7. klo 9 aloitettiin hommat; pirturyyp- py huuleen ja tundran tuuleen! Karin kaivospiiriä levennettiin ja minulle rajattiin uusi alue alajuoksulta. Työporukkaan liittyivät **Raimo Kanamäki**, **Veijo Minkkinen** ja **Wladimir Nikoskij**. Rami sahasi linjat auki, minä kilkutte- lin numeroita pyykkeihin.

Tiheässä koivikossa oli taas ammittava valoraketteja keskilinjan määrittelemiseksi. Ammuin minuutin välein kaksi rakettia ja Ilkka Ollila sai niin tarkan suunnan että linja osui vain metrin verran sivuun ampumispuolesta. Koivua kaatui monta kuutiota. Sirkka-Liisa hoiti muonituksen Tivolin kämpällä: lihaperunasoppaa, kahvia, sekahedelmäkiisseliä." A.A

Lisää aiheesta lemmenjokikoru.net, linkki Kultaa ja kaivosoikeustaistelua.

Ruoka maistuu Raumalan kämpässä. Vas. Raimo Kanamäki, Mika Telilä, Aarne Alhonen, Kari Merenluoto, Ilkka Ollila, Lasse Kock. Kuva Sirkka-Liisa Alhonen

Osa liiton hallitusta etulinjaan hajasijoitettuna. Vas. Hannu Raja, Marko Touru, Ensio Kaustinen ja Esko Orava.

Liiton vuosikokous 2020

koronapandemiapoikkeuksellisesti 5.9.2020

Jo perustettavan kullankaivajien yhdistyksen väliaikaisen johtokunnan kokouksessa 10.9.1949 päätettiin, että liiton vuosikokous pidettäisiin aina vuosittain maaliskuun 23. päivänä.

Syy vuosikokousajankohdan valinnalle oli aivan selkeä ja looginen; aktiivikaivajat, joita kaikki liiton jäsenet tuolloin vielä olivat, koontuivat muutenkin maaliskuun loppupuolella Inarin kirkonkylään järjestelemään ja hoitamaan keväistä seuraavan kaivukauden muona- ja tavarahuoltoaan. Kylän pinnassa luppotellessa oli samalla hyvä hoitaa kokoustelut alta pois, jolloin muutenkin lyhyttä kaivukautta ei tarvinnut käyttää yhdistysbyrokratian pyörittämiseen.

Kullankaivajien yleinen kokous vahvisti tämän sääntöluonnokseen kirjatun vuosikoko-

uspäivämäärän **Korhonen, Pellinen & k:nien** kämpällä 18.9.1949 pidetyssä Lapin Kullankaivajien (alkuperäisessä konseptissa tosiaankin näin, mutta muutettiin myöhemmin muotoon Kullankaivajain) Liiton perustavassa kokouksessa.

Kullankaivajien vuosikokous väkijuomien tarjoilua sekä tanssiaiset sisältävine illanviettoineen pidettiinkin seuraavina vuosina sitten luonnollisesti 22.3.1950, 21.3.1951, 30.3.1952, 19.4.1953 ja 22.8.1966. Vuonna 1968 vuosikokouspäätöksellä rajattiin lisäksi, että liiton kokouksissa saisi vieraana olla vain yksi nainen.

Sittemmin tämä ilmeisen epämääräinen ”aina maaliskuun 23. päivänä” pidettävä yhdistyksen vuosikokous tarkentui pidettäväksi maaliskuun viimeisenä lauantaina Inarissa. Vieraiden naisten määrääkään ei enää rajoitettu.

Koko maailma lensi ali lepakonpesän

Syksyllä 1949 ei osattu aavistaa, että 70 vuotta myöhemmin yksi lentäisi ali lepakonpesän ja koko maailma löisi luukkunsa kii-iin-nii.

Vuosikokousvalmistelut oli jo hyvissä ajoin tehty ja kokouskutsukin tällätty jäsenlehti Pros-päkkäriin, kun myöhemmin jokseenkin epä-määräisiksi osoittautuneiden maan hallituksen koronapandemian leviämisen estämiseksi an-nettujen rajoitustoimien tai -suositusten vuoksi palveluntarjoaja Ylä-Lapin Luontokeskus / Siida ilmoitti irtisanovansa kaikki tilaisuuksien jär-jestämiseen liittyvät tilavarauksensa. Liiton hallitus joutui viime tingassa perumaan vuosi-kokouksen sääntöjenmukaisen koollekutsumi-sen, ja alkaa odottelemaan sopivampaa kokous-ajankohtaa.

Liiton hallitus joutui poikkeustiläsäädös-ten vuoksi tekemään päätöksen hallituksen toi-mivaltuuksien jatkamisesta siihen saakka, kun-nes yhdistyksen päättäntävaltainen vuosikoko-us voitaisiin turvallisesti kutsua koolle. Todet-tiin, että hallitus jatkaa eräänlaisena toimitus-ministeriönä seuraavaan laillisesti koolle kut-sutun ja päätösvaltaisen vuosikokouksen val-tuutukseen saakka.

Siinä kesä meni kolisten ja lopulta löytyi sauma kutsua liiton vuosikokous koolle 5.9.2020. Kokousjärjestelyissä varauduttiin eri-laisiin menettelyihin kaikkien äänioikeu-tettujen yhdistyksen jäsenten yhdistyksen toimintaa ohjaavien kannanottojen mah-dollistamiseksi, mutta loppujen lopuksi vuosikokoukseen saapuneiden 15 henkilön osallistumis- ja vaikuttamisoikeus saatiin järjestettyä ihmisten hajasijoittamisella ko-koustilaan.

Tilit ja suunniteltu toiminta balanssissa

Vuosikokouksen puheenjohtajaksi valittiin Laanilan kämpältään kokoukseen saapunut **Raimo Niemelä** ja sihteeriksi kittiläläinen **Antti “Jänkäkurppa” Kurppa**. Pöytäkir-

jan tarkastivat **Risto Vehviläinen** ja **Martti Ra-peli**.

Kokouksessa esiteltyt ja vahvistetut toimin-takertomus 2019 ja toimintasuunnitelma 2020 sekä hyväksytty vuosikokouspöytäkirja 2020 ovat tutustuttavina yhdistyksen kotisivuilla www.kullankaivajat.fi.

Yhdistyksen talouden todettiin olevan kun-nessa, joten toiminnantarkastuskertomuksen lausuman mukaisesti yhdistyksen tilinpäätös vahvistettiin ja tilivelvollisille myönnettiin vas-tuuvapaus. Hallituksen esityksen mukaisesti 4780,11 euron suuruinen ylijäämä liitettiin omaan vapaaseen pääomaan.

Liittymis- ja jäsenmaksujen suuruudet vuo-delle 2020 oli päätetty jo vuosikokouksessa 30.3.2019 ja niiden pohjalta tehty tulo- ja me-noarvio kuluvalle toimintakaudelle 2020 vah-vistettiin vuosikokouksessa 5.9.2020.

Samalla hallituksen esityksestä vahvistet-tiin, että jäsen- ja liittymismaksut vuodelle 2021 pysyvät vuoden 2020 suuruisina; jäsen-maksu 2021 on 28,00 euroa tai 1 gramma kul-taa, liittymismaksu 12,00 euroa, nuorisojäsen-maksu 14,00 euroa. Nuorisojäseneltä ei peritä erillistä liittymismaksua.

Jäsenmäärä edelleen kasvussa

Toimintakertomuksen mukaisesti yhdistyksen 31.12.2019 päivitetty kokonaisjäsenmäärä ylitti

Vuosikokoustoimitsijat, vas. kokoussihteeriksi valittiin “Jänkäkurppa” Kurppa ja oik. kokouksen puheenjohtajaksi Raimo Niemelä.

4000 jäsenen rajapyykin, ollen yhteensä 4069. Lapin Kullankaivajain Liitto ry lieneekin Inarin kunnan verevin ja väkirikkain yhdistys. Ja kultaisin – maanantaisin Inarin seurakuntatallolla klo 13–14 kokoontuva Kultaisen iän kerho nyt ehkä poislukien.

Liiton hallitus on pyrkinyt aktivoimaan jäseniä hakeutumaan yhdistyksen varsinaiseksi jäseniksi ja löytämään keinoja sitouttaa jäsenistöä yhdistyksen toimintaan. Sääntöjen mukaisesti varsinaiseksi jäseneksi hakevan tulee olla ollut vähintään kolme vuotta yhdistyksen kannattajajäsenenä. Hallituksen esittelyn perusteella vuosikokous hyväksyi seuraavat 25 varsinaiseksi jäseneksi hyväksymistä kirjallisesti hakenutta henkilöä yhdistyksen uusiksi varsinaisiksi jäseniksi: **Jorma Arponen, Niilo Haataja, Sirpa Halmela, Maria Heikka, Raija-Hellen Heinonen, Jouko Heiskanen, Mia Heiskanen, Maija Korpi, Erkki Krekilä, Asko Latukka, Tage Laxström, Ari Leivonen, Marina Lindqvist, Markus Mikkola, Seija Ojala, Antti Perälä, Matti Riihimäki, Antti Rintasalo, Veikko Roponen, Pekka Rouvinen, Jani Salo, Teuvo Tahvanainen, Juhani Veijonaho, Taisto Vähäaho ja Eila Öljymäki.**

Onnittelut uusille varsinaisille jäsenille hienosta päätöksestänne hakea liiton varsinaista jäsenyyttä!

Kunniajäseniä yhdistyksessä on tällä hetkellä 9 henkilöä, eikä hallitus esittänyt uusien kunniajäsenien kutsumista yhdistykseen.

Luottamushenkilöihin luotettiin

Lapin Kullankaivajain Liiton hallituksen puheenjohtajana toimii kolmivuotiskaudella 2018–2020 **Maija Vehviläinen. Kai J. Rantanen, Esko Orava ja Marko Touru** jatkoivat hallituksen jäseninä kaksivuotisella toimikaudellaan. Hallituksen jäsenistä olivat erovuoroisina **Ensio Kaustinen, Hannu Raja ja Ami Telilä**, jotka vuosikokouksen yksimieleisellä päätöksellä valittiin jatkamaan.

Samaten yhdistyksen tilintarkastajina toimineet **Seppo Kotikangas** ja Martti Rapeli sekä varatilintarkastajina toimineet **Raimo Repola ja Seppo Mauno** valittiin jatkamaan luottamustoimissaan.

Lapin Kullankaivajain Liitto ry:n edustajiksi Kiinteistö Oy Kultakodin yhtiökokouksiin valittiin Hannu Raja, Esko Orava ja **Ensio Kaustinen.**

Merkkipäivät

Eihän tietää voi kansa, joka märkänä kulkee...

Hyvää syntymäpäivää sulle toivottaa LKL ry!

98 v.

21.12. Olli Fallenius, Helsinki

85 v.

14.7. Lauri Pekkala, Jyväskylä

80 v.

15.4. Niilo Kallatsa, Järvenpää

8.9. Olavi Kiprianoff, Ivalo

75 v.

16.12. Risto Haikola, Ylivieska

60 v.

7.6. Päivi Suonperä, Kuopio

VILE SAARISEN TYÖKIRJOISTA:

Heikki Kokon haastattelu

Edellisessä jaksossa tapahtunutta: Heikki Kokko sai innostettua porukkaan tulleet **Jukka Pellisen** ja **Jaakko Isolan** Pahaojan suun patoamiseen ja miinoittamiseen. Jo suururakan alkuvalmistelut liki 300-metrinen ja parikymmentä metriä leveän ohitusuoman valmistelulle olivat olleet mittavat patovärkkien kaadon, uoman perkaamisen ja räjähdysaineiden purkamisen sekä uoman miinoittamisen täyttämänä keväänä 1947.

Polkupyörän dynamo rullatessa rukoiltiin varoiksi sekä enkeleitä ja perkeleitä.

Raskas ja väsyttävä kesä -47 eteni syyskuulle saakka, ennen kuin Pahaojan kultayhtymä pääsi perkaamaan kanavalla kuivattamaansa Sotajoen uomaa. Pohjavuotojen vuoksi kultamontut eivät Sotajoen pääuoman ja kanavan tukkineesta suurpadosta huolimatta pysyneet kuivina.

Seuraavien muutaman kaivukauden aikana myös huuhdontakultaesiintymien oikullisuus selveni valtavan urakan tehneelle kaivuporukalle. Kulta ei ollutkaan tasaisesti rikastunut pääuoman vuolteisiin, vaan sitä esiintyi siikin sokin pitkin jokitörmä.

Ilmiötä oli kerääntynyt pohtimaan kaljastian ääreen, kun Pahaojan kämpälle ilmestyi tarmokkaantuntuinen, vantterra mies. **Kullervo Korhonen**. Pellisen Jukan vanha tuttu Kullervo oli voimakastahtoinen visionääri, joka oli tutustunut kullankaivuun jo ennen sotia 1930-

Heikki Kokko. Lähde: Kultamuseon kokoelmat

luvulla Tankavaaran ja Sotajoen kultakentillä. Yhdessä Pellis-Jukan kanssa he olivat tehneet myös malmitutkimuksia Suomen Malmille ja ruotsalaiselle Boliden-yhtiölle.

Kullervolla oli tuomisinaan tarkempaa tietoa Lemmenjoen kultan- ja hunajantuoksuisista koskemattomista puroista näköjään kultajumalan hylänneille känsäkourille.

Parin päivän puntaroinnin päätteeksi Pellis-Jukka ja Kullervo lähetettiin niestasäkit selässä ja vaskoolit kourassa kairan poikki Lemmenjoelle.

Parin viikon päästä saadut terveiset olivat taivaallisen hyvät.

Ville Saarisen työkirjoista puhtaaksikirjoitettu kullankaivaja Heikki Kokon haastattelu siirtyy keskelle olemassa olevaa Lemmenjoen kultaryntäystä.

Raivattu uoma kuivana Sotajoella (1946–1948). Kyseessä on mahdollisesti Sotajoen patotyömaa, jossa joen uomaa siirrettiin padolla kullan saamiseksi esiin joen pohjasta. Lähde: Kultamuseon kokoelmat

Lemmenjoki

Ensimmäiset tutkimukset 1873 ilmeisesti suoritettiin Lemmenjoen päälaaksossa. Saatiin vain heikot merkit. Vuosisadan vaihteen paikkeilla inarilainen kauppias **Frans Kangasniemi** kävi kahtena kesänä Lemmenjoella (hänen poikasakaan eivät tiedä tarkkaa vuosilukua). Heillä on ollut laavut Hirviojansuussa ja toinen Väijoen suussa. He ovat huuhtoneet koemielessä nähtävästi Lemmenjoen päälaaksossa.

Kolmas kaivu tapahtui 1945 kesällä, jolloin siellä kaivoivat veljekset **Uula** ja **Niilo Ranttila** Morgamojalla, **paikka 22** kartalla. Tästä kuvaus ja valokuvia vuoden 1948 muistiinpanoissa. Valtaus tähän oli ainakin jo 1948 molempien Ranttiloiden nimissä. Paikalla kaivettiin vielä vuonna 1950, vaikka valtaus ei ollut enää voimassa. Kulta on pohjakultaa, karkeata, hiukan rosoista, kuitenkin jonkin verran kulunutta. Kokko ei tiedä sieltä saadun se-

Lemmenjoen laakson keskijuoksua Väijoen suusta ylöspäin. Kuva: J.J. Sederholm, 1902. GTK, Vanhatkuvat nro 1007. Kuvateksti kirjassa (Tanner, 1915): Akkumulaatioterassi Lemmenjoen varrella. Kuva otettu mäeltä, joka sijaitsee heti Väijoen suun yläpuolella. Inarin kunta.

kahippuja. Rautakiviä oli niukanpuoleisesti. Kul-
lanmäärästä ei Kokko tie-
dä, mutta sitä on “saatu
runsaasti”. Pohjakallion
päällä oli kultaköyhää so-
raa 0,5–2,0 metriä.

► Paikka 23. Juhani

Jomppasen valtaus. Kai-
vaus aloitettiin 1946. Mai-
ta oli pohjakallioon
0,2–1,0 metriä. Saman-
lainen pohjakulta kuin
edellisessä paikassa. Täs-
sä kaivettiin vielä kesällä
1954. Kultasaalis oli aina-
kin aluksi erittäin hyvä.
Sellainenkin monttu oli

(4 x 4 m), josta tuli 800 grammaa kultaa eli
noin 100 grammaa kuutiolle. Rautakiveä oli,
mutta vähemmän kuin edellisessä.

Tämän kaivoksen alapuolelta tuli viemä-
rissä näkyviin kiisujuoni, joka jatkui ojan va-
semmalle törmälle. Kokko on antanut tästä
näytteitä jollekin geologille. Juoni oli osaksi ra-
pautunut, vaaleamman väristä kuin Heikkilän-
ojan magnetiittikiisujuoni. Kokko havaitsi tä-
män juonen 1953 kesällä, jolloin hän otti näyt-
teet juhannuksen maissa ja lähetti. Siitä on saatu
viemärin pohjasta rapautumasta 1,5 grammaa
päivässä. Kulta on hienompaa kuin ylempänä.
Juonen aluetta ei ole leveämmin kaivettu.

► **Paikka 24. Erkki Kokko ja Vilho Lähteen-
rinne** huuhtoivat Morgamilla edellisten alapuo-
lella 1947 kesällä vajaa 10 x 10 metrin mon-
tun, jossa maita 20–50 senttiä (kalliokaivos).
Pohjalla kulta samanlaisen kallion “riffeleissa”
kuin yleensä Morgamilla. Koko antoisuus 220
grammaa. Kaivettiin muutamia päiviä. Joesta
2,5 metriä, ylempänä etäisyys 2–3 metriä joes-
ta. Kulta oli karkeaa, yli gramman hippuja.
Tästä löydöstä ylös- ja alaspäin ei ole saatu kan-

Kullankaivajia Morgamojan kuopalla. Vasemmalla Jaakko Isola, Eero Eino ja Jukka Pellinen. Lähde: Kultamuseon kokoelmat

nattavasti kultaa.

► **Paikka 25.** Kaivauksen aloitti **Jouni Jomppanen** (“Hilponen”) aluksi jonkin kaverin kanssa. Kaivos oli joen oikealla rannalla 2–25 metrissä. Maita päällä noin 1 metri. Sorassa, joka tunkeutui penkereen alle, oli kultaa yhtä paljon kuin pohjassa. Kultaa saatiin 600 grammaa. Kaivajina oli aluksi “Hilponen”, “**Humu**” **Karppinen** ja **V. Kangasniemi** sekä **Kalle Karppinen**. Kaivaus tehtiin 1948 syyskesällä. Seuraavana kesänä jatkettiin kaivausta, tehtiin jänkämonttuja, mutta tulokset olivat heikot.

► **Paikka 26.** Kaivauksen aloittivat **Heikki Halminen** ja **Juho Parviainen** 1948 syyskesällä. Koko alueella oli etupäässä pohjakultaa. Maat paksuimmat yläosassa (katso muistiinpanoja 1951). Alapäässä oli maita vain 50 senttiä. Kaivaus lopetettiin 1952. Myöhemmin tuli osakkaita lisää: **Arvo Koivisto**, **Yrjö Hummar-
koski**, **Reino Kiuru** sekä keskimäärin 3 työ-
miestä kahtena vuotena. Kultaa saatiin koko
aikana kaikkiaan 12 kiloa. Kulta esiintyi tasai-
sesti koko kaivoksen alueella. Kulta oli hienoa

ja karkeaa, kulumatonta sekä kulunutta. Hematiittia runsaasti, jonkun sentin läpimittaista. Suurin hippu 12 grammaa. Yksi 3,5 gramman sekahippu, joka on geol.laitoksella (kvartsi + kulta) Kuutiopitoisuus pienempi kuin Kokon + kumpp. Morgamin kaivoksella.

Kokko arvioi, että maita olisi käsitelty noin 4000 kuutiometriä. Pitoisuus olisi noin 3 grammaa kuutiolta. Paikka oli työläs yläpään paksumien paikkojen takia. Kalliopohjan päällä oli säännön mukaan tiuhaa pyöreämuotoista pulterikkoa.

► **Paikka 27.** Kuuluisa Morgamojan kaivos, osakkaat **Jukka Pellinen, Jaakko Isola, Heikki Kokko ja Kullervo Korhonen.** Korhonen ja Pellinen kävivät 1948 elokuussa valtaamassa alueen. He tekivät Morgamojalla neljä perättäistä valtausta ja Kotaojalla yhden. Koekaivauksiakaan ei silloin suoritettu. Valtaukset ulottuivat Morgamin ylälatvan mutkaan saakka. Ryhmä (4 + 1) saapui vappuna 1949. Tehtiin kämpä ja sahattiin rännit sekä tehtiin koemonttu ja viemärikanava. Ensimmäinen koemonttu tehtiin noin 1 kilometri kämpästä ylöspäin. Syvyys oli 2 metriä ja kaivettu liiaksi oikealle rinteelle. Aines oli soraa, joka oli tyhjää, pohja oli ”resuista” kalliota, joka antoi 2 hengeröntä ”basillia”. Tehtiin tänne vielä kaksi ”poteroa”, jotka antoivat samat huonot tulokset.

Sitten mentiin alueen alapäähän noin 30 metriä alarajasta. Tehtiin monttu 1,5 x 2,0 metriä uoman oikealle rannalle. Montun syvyys 3 metriä. Pohjasta saatiin 58 grammaa. Sorassa ei ollut kannattavaa kultaa. Sitten tehtiin koemonttu 130 metriä rajasta ylöspäin 1,5 x 1,5 metriä, syvyys noin 1 metri. Se antoi 5,5 grammaa. Sitten mentiin edellisestä alaspäin noin 30 metriä ja siitä viemäriä ylöspäin. Viemäriä oli kaivettu noin 10 metriä, kun kallio tuli vastaan noin 60 sentin syvyydessä. Sitten tehtiin monttu 5 x 5 metriä. Tästä saatiin 330 grammaa. Seuraava monttu oli edellisestä ylöspäin, syvyys kämpän puolella 60 senttiä ja ojan

puoleisella 2 metriä, montun laajuus 5 x 5 metriä. Antoisuus yli 400 grammaa, joukossa 160 gramman hippu, joka on suurin Lemmenjoen alueelta.

Ensimmäinen huuhdontamonttu (viemärin jälkeen) tehtiin heinäkuun alussa. Kaivanto jatkettiin 25. lokakuuta. Kokonaistulos oli 7,2 kiloa. Vuoden hyvä tulos (5 miestä) johtui osaksi siitä, että työskenneltiin pohjakallion muodostaman satulan päällä, joka laski ojan ylös- ja alaspäin. Uoman poikki kulki kolmessa montussa kvartsisuonet. Nämä montut antoivat parhaan tuloksen. On saattanut johtua siitä, että kalliopohja suonien kohdalla oli jopa 50 senttiä korkeammalla ja oli pidättänyt hyvin kultaa.

Kallioriffelit piti hakata rikki ja kulta oli raoissa sorassa yleisen pohjan tasoon saakka. Kulta alkoi siinä sorassa, joka alkoi riffelikärkien tasosta. Alle gramman hiput olivat litistyneitä, sitä suuremmat pyöreähköjä. Kulta oli enimmäkseen hyvin ruskeaa. Pohjassa, paitsi kvartsisuonien päällä, oli noin 20 senttiä limoniittikorppua, joka oli murskattava ja säännön mukaan sisälsi kultaa. Toinen ”korppulaatu” oli haperomaista, jossa myös oli kultaa.

Kvartsisuonissa ei ollut kiisuja. Levein kvartsisuoni oli 2 metriä, toiset kaksi 50 senttiä. Kaikki kvartsisuonet ovat alapuolella. Vain alimmainen suoni on havaittu törmässä kämpän puolella. Kvartsi oli rikkinäistä ja valkoista. Kvartsi oli hyvin onteloista (rapautumia, hohkaa) Niitä on vielä murskaamismylllyn lähellä. Kulta loppui jyrkästi törmien tyvellä, paitsi kaartoi hiukan ylöspäin minun 1951 kesällä kaivamassani kohdassa. Limoniittikorppu alaspäin loppui pohjan syvetessä. Kultaa esiintyi pohjassa kuitenkin yhtä paljon tästä riippumatta. Ylöspäin ”korppu” loppui pohjan syvetessä. Kulta loppui siellä myös. Rautakiviä ei löytynyt yhtään, granaatteja hyvin vähän. Kultaa esiintyi koko kaivannossa keskimäärin 10 metriä leveältä. Kaivetun kultaa antavan kaivoksen pituus oli 170 metriä.

Kesällä 1950 töissä yhteensä 12 miestä, kultaa saatiin kesäkuun alusta lokakuun puoliväliin 13 kiloa; 3 kappaletta yli 70 gramman hippua ja yksi platinahippu, jossa on kultaa päässä. On geol.t.laitoksessa. Koko kaivoksesta ei saatu yhtään sekahippua. Ei yhtään rosoista hippua saatu. Hienommat hiput olivat 50-milligrammaisista. Yhdessäkin pesussa oli yli 100 kappaletta 1 gramman hippua, koko pesu oli 550 grammaa. Tämä oli karkeuteen nähden sääntö koko alueella. Yli 40 gramman hipuja oli kaikkiaan lähes 30 kappaletta. Monttu noin 80 metriä kaivoksen alarajasta (5 x 5 m), keskusta oikealle rannalle antoi 1,230 kiloa. Siinä ei ollut kvartsirihlaa.

1951 kaivoi vain 2 miestä Morgamilla. Tulos oli 1,800 kiloa. Kaivettiin vain ensimmäisen kesän monttujen reunoja. Tällöin löytyi yksi 73 gramman hippu. Kesällä 1952 kaivettiin kaivoksen alapään rajaan saakka. Kaivajia oli 5 miestä. Saatiin 2,200 kiloa. Suurin hippu oli yli 10 grammainen. Kultaa oli yhtä rikasta, mutta syvemmällä, loppu 30 metriä 3,3 metriä.

Koko kultamäärä tältä alueelta oli 24,200 kiloa. Maita liikutettiin kaikkiaan 5000 kuutiometriä, keskipitoisuus 4,8 grammaa kuutiometrillä. Työtä jouduttivat turvekerrostumat, joita oli helppo poistaa. Samoin se, että ainoastaan pohja rännitettiin keskimäärin 50 sentin paksuudelta.

Ryhmä teki kaivosalueen kokomitalta ylöspäin kaikkiaan 16 koemonttua 3 x 2 metriä ja yksi 2 x 10 metriä. Kaikki olivat keskimäärin 3 metriä syviä ja päästiin pohjaan kaikissa paitsi kahdessa (paikka 28), joissa 4 metrin pliktauksella montun pohjasta (yht. 7 metriä) ei tunnut pohjaa. Aines oli pliktauksessa pehmeää ja kivetöntä, johon tanko meni helposti. Merkit tuli joka montun pohjasta, mutta hyvin heikot. Yksikään monttu ei ollut toistaan parempi, vaikka koehuuhdonta suoritettiin rännittämällä. Koemontutus antoi kaikkiaan vajaan gramman kultaa. Montut tehtiin 1950 ja

-51 kesällä. Kaikki Morgamin latvahaarat on montutettu, mutta kannattavaa kultaa ei ole löydetty kuin nimeksi.

► **Paikka 29:**ssä on kaksi 3,5 metrin monttua, jotka ulottuvat pohjaan. Ne on tehnyt **Sven Karukorpi** 1949 kesällä ja saanut niistä 23 grammaa kultaa. Kultaa oli litistyneempää ja hienompaa kuin Morgamissa alempana.

► **Paikka 30** on Karukorven monttu vuodelta 1950. Montusta saatiin pohjakultaa (laho pohja) 5,5 grammaa. Monttu oli 6 x 7 metriä, syvyys 1 metri. Kultaa samanlaista kuin edellisessä.

Morgamin sivujoet

Jomppasenojasta on saatu heikot merkit. Koemonttuja on tehty runsaasti, maita vähän, Hir-

Lähikuva vaskoolista, jossa on Pellisen, Kokon, Isolan ja Korhosen kesän 1949 kultasaalis. Ylimpänä on 160 gramman isomushippu. Lähde: Kultamuseon kokoelmat

viojan suupuolta montutettu. Korkeintaan on saatu merkit. Kotaoja. Katso aikaisempaa muistiinpanoa.

► **Paikka 31.** Kaivettu 1939 Hummerkoski ja **Koivisto**. Samat miehet jatkoivat monttua 1951. Kaivos epämuotoinen. Kaivettu kahta puolen laiteita ja ojan pohjaa. Koko kultasaalis tästä montusta noin 1,300 kiloa. Aines soraa, kulta pohjassa. Pohjasorassa sai joka lapionpistolla runsaasti hematiittia, pyöristynyttä nyrkinkokoista alaspäin. Hematiitin kvartsipitoisuudesta Kokko ei tiedä.

► **Paikka 32.** Montun kaivoivat Pellinen ja Kokko 1951 keväällä. Maita liikuteltiin noin 500 kuutiota ja saatiin 550 grammaa. Kallio-pohja kauttaaltaan. Kulta karkeahkoa ja rosoista. Muistuttaa Tankavaaran **Virtasen** kultaa. Suurin hippu 3,5 grammaa.

► **Paikka 33** paras monttu (katso Pellisen kuvausta tässä kirjassa). Kultaa 750 grammaa yhteensä. Kulta kuten edellä, runsaasti rautakiveä. Liikutettu noin 500 kuutiota maita. Tästä löytyi 13-grammainen korundi, joka on **Stigze-liuksella**.

Kotaojalla on kaivettuun maahan nähden eniten rautakiviä. Miessillä on kultarikkaissa paikoissa yhtä paljon. Kotaojassa yhtä paljon rautakiveä kultaköyhissäkin paikoissa.

Heikkilänoja

► **Paikka 34.** Montun teki **Fredrik Heikkilä**. Teki alun 1948 ja 1951 kaivoi lisää seuraan **Tauno Jokela** ja kaksi muuta. Ensimmäisenä kesänä Heikkilä koerännitti ja sai heikot merkit. 1951 tuli korkeintaan 1 gramma kuutiolle. Maat ohuet, pohja laho, aines soraa, kulta hienoa.

► **Paikka 35.** Montun kaivoi Jouni Jomppanen 1950. Suuruus 3 x 3 metriä, syvyys 1 met-

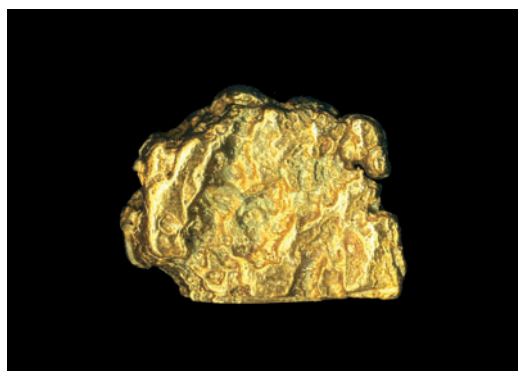
ri, maat karkeaa soraa, pohja "laho". Tulokset heikot, kaivoivat pienen aikaa, kulta hienoa.

► **Paikka 36.** Edellisen kaivama samana kesänä. Monttu 3 x 4 metriä, syvyys 1 metri, muuten samanlainen kuin edellinen. Heikosti hienoa kultaa. Rautakivistä Kokko ei tiedä, mutta ei niitä ole ollut paljon.

► **Paikka 37.** Montun teki **Outi Isokoski** 1951. Pääsi 3 metriä syvälle, mutta ei isojen kivien takia päässyt pohjaan. Ei saanut edes kullan merkkejä.

Jäkälä-äytsi Pihlajakuru

► **Paikka 38** löytyi 1947 syyskesällä, löytäjät Volmari Kangasniemi, **Oskari Kangasniemi**, **Jouni Kangasniemi** ja Erkki Kokko. Aloittivat suunnilleen nykyisen kaivoksen puolivälissä ja saivat samana kesänä lähes 500 grammaa kultaa. Kaivamista jatkettiin ajoittain kesällä 1948–49–50–51–52. Vielä kesällä 1954 sai **Yrjö Korhonen** sieltä 12 grammaa. Matalat maat, kulta pohjassa kapealla 2–3 metriä leveällä vyöhykkeellä, kaivetun osa yli 50 metriä. Tällä osalla tasaisesti pohjakultaa, maita (kat-

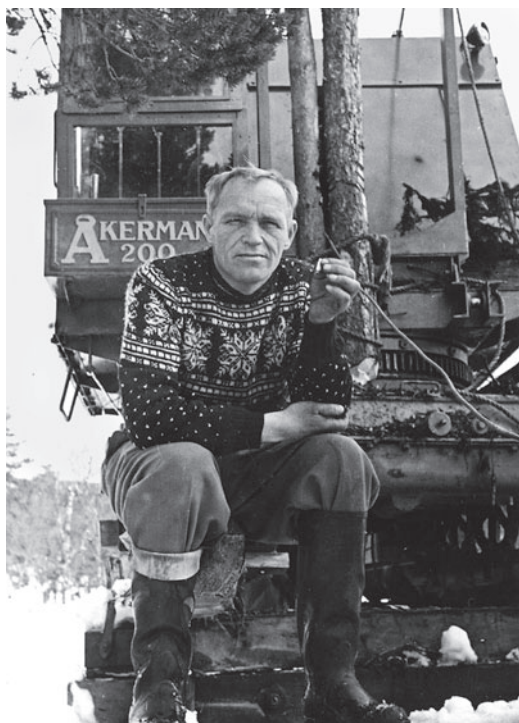

Kultahipun jäljennös. Alkuperäisen hipun paino on noin 20,33 grammaa. Hipusta on sahattu pala pintabiettä varten. Löytäjä: Yrjö Korhonen. Löytöpaikka: Inari, Lemmenjoki, Jäkälä-äytsi. Löytöaika: 1951. Nykyisin alkuperäinen hippu ja pintahie ovat GTK:n kokoelmis-sa. Hippujäljennöksen skannaus: Pentti Karhunen, GTK, Kivimuseo. 2003

so 1951 muistiinpanot) muutamasta kymmenestä sentistä metriin päällä, kulta karkeaa ja heikosti kulunutta. Kokko ei tunne kokonaiskultamäärä toistaiseksi tuntematon. Kaivos alkaa heti paikallisen kiisujuonen alapuolelta.

Edellinen kaivuryhmä löysi syksyllä 1947 varsinaisen Jäkälä-äytsin kullan, **paikka 39**. Kova sora päällä, keskimäärin vajaa metri, alla kova kallio. Sorassa ei ollut kultaa. Karkeaa kultaa, mutta vähemmän kulunutta kuin Morgamin kulta. Kaivausta jatkettiin aina vuoteen 1952, joka oli viimeinen tämän ryhmän kaivu vuosi.

Korhonen tuli lisäksi koneineen, kaivoi jo syksyllä 1950 lapiolla. Kone tuli 1951 keväällä. Korhonen osti Kangasniemen Oskarin osuuden. Korhonen kaivoi tässä paikassa koneella koko kesän marraskuun 11. päivään saakka sekä

Suomen ensimmäinen konekaivaja Kullervo Korhonen. Korhonen istuu tupakka kädessä Åkerman 200 -kaivinkoneensa kuljetustelillä. Kuva liittyy todennäköisesti kaivinkoneen kuljetukseen Lemmenjoen kultamaille kevättalvella 1951. Kuva: Viljo Mäkipuro, 1951

Korhosen hukkaviemäri sakeassa sumussa Lemmenjoen Jäkälä-äytsillä. Kuva: Esa Hyypä, syksy 1952. GTK, Vanhatkuvat nro 5753

seuraavana kesänä noin kuukauden. Siihen mennessä, kun Korhonen tuli ryhmään, oli tästä kaivoksesta saatu 16 kiloa kultaa. Korhosen tultua syksyllä 1950 sai ryhmä vielä 2,5 kg kultaa.

Koneella kaivettiin seuraavana kesänä 1951 8 kiloa kultaa. Tämä tuli koko ryhmän osalle. Kone kuori pintamaat. Kuorivat pohjan nokkiin saakka, noin 50–60 senttiä soraa pohjakerroksessa ja kivien välistä rännitettiin. Tämä osa otettiin lapiolla. Kallio oli syvälle lohkeilevaa, joten työ oli hidasta. Seuraavana Korhosen koneryhmä sai 2 kiloa kultaa kuukauden aikana. Korhosen jäljiltä on kaivettu lapiolla, Yrjö Korhonen ja Onni Kupiainen, viimekeinen tulos mukaan luettuna 2,5 kiloa kultaa.

Erkki Kokko erosi ryhmästä syksyllä 1950

Leino. Kuva: Esa Hyypä, syksy 1952. GTK, Vanhatkuvat nro 5740

Kullervo Korhosen tullessa ryhmään ja alkoi omana kaivospiirinään huuhtoa alueen yläpäästä noin 200 metrin pituudelta. Olosuhteet tässä olivat suunnilleen samat kuin alempana. Erkki Kokko huuhtoi syksystä 1951 yhtä mittaa kesään 1953, se mukaan luettuna ja sai tänä aikana yhteensä 11 kiloa kultaa. Hänellä oli apuna tänä aikana keskimäärin 3 miestä.

Alue oli hyvä, mutta Morgamia heikompi. Kokon alapuolella oleva alue kullan rikkauteen nähden samanlainen. Koko tästä yhtenäisestä Jäkälä-äytsin kaivoksesta on saatu 42 kiloa kultaa, mikä on tähän mennessä Lemmenjoen suurin määrä yhdestä kaivoksesta.

► **Paikka 40.** Korhonen kesällä 1952 yritti kaivinkoneella, monttu ja kanava. Monttu 4 x

5 metriä, syvyys 2,5 metriä. Pohjaan ei päästy, ei kultaa. Vesi tuli.

► **Paikka 41,** Korhosen konemonttu. Samanlainen kuin edellä. Ei kultaa, ei pohjaa. Vesi tuli.

► **Paikka 42.** Monttu 4 x 4 metriä, syvyys 0,5 metriä. **Yrjö Immonen** ja Erkki Kangasniemi rännittivät kesällä 1954. Sora-hiekka kultaa pohjassa. Kokko löysi tämän montun pohjalta 0,4 gramman hipun. Saivat 4 grammaa kultaa.

► **Paikka 43.** Turistit vaskailleet. Maata vain noin 20 senttiä kallion päällä. Saaneet jonkun

Moottorivenematka Lemmenjoella myöhäissyksyllä. Edessä vasemmalla Eeti Korppila, oikealla Juhani Kokko. Keskellä venettä Iisakki Hetta, takana vasemmalla Antti Leino ja oikealla Reino Mutenia. Kultamies Pentti Harinen moottorimiehenä. Kuva: Esa Hyypä, syksy 1952. GTK, Vanhatkuvat nro 5743

Kullervo Korhonen ja Helka Hyypä Lemmenjoen Jäkälä-äytsissä. Kuva: Esa Hyypä, 1952. GTK, Vanhatkuvat nro 5701

Geologisen tutkimuslaitoksen retkikunta Jäkäläpään lentokentällä. Vasemmalta Antti Leino, tuntematon (Leinon takana), tuntematon (selin), Reino Mutenia, Risto Vanhala ja Erkki Kangasniemi. Hevonen on nimeltään Freija. Kuva: Esa Hyypä, 1952. GTK, Vanhatkuvat nro 5765

gramman. Pohjankurun kulta on karkeaa, pyöreää ja kulunutta. Kohtalaisesti hematiittia.

► **Paikka 44.** Korhosen konemonttu. Mitat 8 x 40 metriä, syvyys 4 metriä, kalliopohja terve. Karkeahko sora pinnassa, hienoni pohjaan päin, joka heikosti kivistä. Pohjan päällä 50 senttiä paksult kultasoraa. Tämä sora juuri oli hienompaa. Maita käsiteltiin 1280 kuutiota, kaikkiaan saatiin 400 grammaa kultaa. Kulta oli enimmäkseen hyvin hienoa lehtikultaa. Niu-kasti rautakiveä. Tehty 1952 syksyllä.

► **Paikka 45.** Monttu 3 x 4 metriä, syvyys 1,5 metriä. Tehneet **Oiva Kangasniemi** ja **Tenho Tuomiala** 1951. Eivät päässeet pohjaan. Ei saatu kultaa.

► **Paikka 46.** Tehneet **Piera Mattus** ja Oiva Kangasniemi 1950 kesällä. Monttu 7 x 25 metriä ja syvyys 1,7 metriä keskimäärin. Kalliopohja, jonka päällä ja raoissa kulta. Saivat 2,5 kiloa kultaa, joka oli melko karkeaa ja kulumatonta. Paljon pyöritystyötä hematiittia. ”Humu” Karppinen ja Väinö Kangasniemi suu-

*Luminen kaivanto
Lemmenjoella.
(Kyseessä Kullervo
Korhosen 8 x 40
metrin konemonttu
Jäkälä-äytsin latvalla.)
Kuva: Mäkipuro, Viljo
Ilmari, valokuvaaja
1950–1959. Lähde:
Kultamuseo / Viljo
Mäkipuron kokoelma*

rensivat kesällä 1951 monttua ala- ja yläpäästä alkuperäisen montun verran ja saivat vain 200 grammaa kultaa, joka oli samanlaista, mutta hienompaa.

► **Lampikuru, paikka 47.** Montun kaivoivat Juhani Jomppanen ja **Piera Jomppanen** 1951. Montun suuruus 2 x 30 metriä, syvyys keskimäärin 70 senttiä, rikkinäinen kalliopohja. Hyvin paljon hematiittia, ehkä enemmän kuin Kotaojalla. Hematiittilohkareet 2–3 senttisiä,

joukossa nyrkinkokoisia, kohtalaisen pyöristyneitä, tavalliset kivet hyvin pyöristyneitä. Aines on savipitoista soraa. Saivat 30 grammaa kultaa. Kultaa oli karkeahkoa, pyöreähköä, kullunutta kultaa.

► **Paikka 48.** Montut 3 x 3 metriä, syvyys noin 70 senttiä. Leikkaukset kuin edellä. Samat kaivajat. Saivat jonkun gramman kultaa. Kurun latvalla ei ollut vettä, joten ei ole enempää kokeiltu.

VENEKULJETUKSET LEMMENJOELLA

Tavarakuljetukset kulta-alueelle

Veikko Jomppanen

0400 137 090

Gösta Waselius

22.2.1926–13.6.2020

Yksi viimeisistä – ehkä viimeinen – Lemmenjoen kultaryhtäyksen 70 vuotta sitten kokeneista ja siihen keskeisesti vaikuttaneista miehistä, Gösta Waselius, kuoli Inarissa 94-vuotiaana. Hänen nuoruusvuotensa koostuivat työstä kansallisteatterin lavastemiehenä, miinanraivauksesta sotien jälkeen, Jäniskosken voimalaitostyöstä Paatsjoella, kullankaivusta **Kullervo Korhosen** Morgamojan Kulturalassa ja Kullervo Korhosen koneyrityksessä Jäkälä-äytsissä, kultamiesten postin ja tavarankuljetuksesta veneellä Lemmenjoella, kaupanpidosta Morgamojan Kulturalassa, mukanaolosta **Jukka Pellisen** tragediassa ja paljosta muusta.

Gösta tuli Lappiin sisarustensa **Götan** ja **Nilsin** kanssa ja lopulta jäi sinne vaikuttaen monella tavalla Inarin kirkonkylän ja kunnan elämään. Hän toimi taksiyrittäjänä sekä huoltoaseman ja lounasravintolan pitäjänä. Seuraava sukupolvi jatkaa hänen työtään Inarin Neste-aseman yrittäjinä.

Gösta Waselius syntyi 22.2.1926 ja hän

kuoli Inarissa 13.6.2020. Hänen kutsuttiin Lapin Kullankaivajain Liiton kunniajäseneksi vuonna 2014. Gösta haudattiin Inarin kirkkomaille vaimonsa **Hillevin** ja appensa **Uuno Etualan** viereen. ”Gösta löysi sydämensä kodin Lapista ja Inarista”, sanoi pastori **Hepola** siunauspuheessaan. Liitto laski seppelleen kunniajäsenensä arkulle.

Kulta ja kullankaivu on monella tavalla elvyttänyt Inarin Lapin elämää tuomalla sinne uusia ihmisiä ja yrittäjiä, joista Gösta Waselius on hyvä esimerkki.

Prospäkkäri-lehden numerossa 2/2016 oli Kai Rantasen tekemä haastattelu 90-vuotta täyttäneestä Gösta Waseliuksesta. Siinä mies itse kertoo värikkäistä vaiheistaan ja Lemmenjoen kultaryhtäyksen kiihkeistä vuosista 1950-luvun alkupuolella.

Göstan haastattelu on luettavissa Prospäkkärin 2/2016 nettiversiosta liiton kotisivuilta www.kullankaivajat.fi

SEPPO J. PARTANEN

Sulo Armas Tunturi *29.6.1937–10.10.2020*

Sulo, lähemmin **Supi**, kuoli kotonaan Hämeenlinnassa ns ”saappaat jalassa”. Supi oli lopettanut aamupäivän talkootyönsä tyttärensä kestopalvelurakennuksella, tullut päivätauolle ja kuoli äkillisesti vaimonsa **Mirjan** läsnäollessa.

Nuorena Supi oli töissä sahalla asettajana, mutta joutunut eläkkeelle jo alle 50-vuotiaana. Supi ja **Mimmi** olivat ahkeria talkoolaisia kotipaikkansa kalastuskerhossa Kuhaveljissä. Vuonna 1983 he olivat palaamassa kalastusretkeltään Tenolta, kun huomasivat Laanilassa tien varrella kyltin ”kullankaivua”. Lapin Kullankaivajain Liitto oli saanut sinä vuonna ”Liiton laani” -nimisen valtauksen, missä oli alkuvuosina liiton ohjaaja ja siellä saattoi liittyä jäseneksi.

Kaivuharrastus veti molemmat mukaansa. Minä tutustuin vuonna 1986 Supiin ja Mimmiin sekä toisiin kaivajiin. Supi, Mimmi ja kolme muuta kaivajaa saivat syksyllä 1989 Nenosenojan alaosaan oman valtauksen. Koevaskauksissa ei ollut löytynyt merkkiäkään kullasta, mutta paikka oli miellyttävä. Vasta ke-

sällä 1990 porukka pääsi kaivamaan alueella ja minäkin kaivelin siellä viikon ajan saaden muutamia hengettämiä. Vuonna 1992 Supi ja Mimmi löysivät ahkeran kaivun ansiosta 145,1 gramman painoisen hipun. Se oli pitkän hiljaiselon jälkeen merkittävä iso kultahippu, joka sai nimekseen kaivupäivän mukaan Veini.

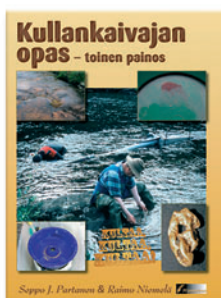
Vuonna 1996 sain oman valtauksen ja näin minusta ja **Ullasta** tuli Tuntureitten ja kumppanien rajanaapuri Nenosenojalla. Me rajanaapurit vierailimme jatkuvasti toistemme luona tarinoimassa iltaisin. Niistä kotatarinoista saisi kirjoitettua monta kirjaa, jos vain savuiset kodat osaisivat kertoa. Monet kullankaivajat tunisivat Supin myös taitavana vaskauskilpailuihin osallistujana, ja hän kiersi Mimmin kanssa maapallon eri kolkissa kullanhuuhdontakisoissa.

Supia jäivät kaipaamaan vaimo, tyttären perhe, sukulaiset, tuttavat, kalastusväki ja kullankaivajat.

ANTTI KURPPA JA ULLA UOTILA
rajanaapurit Nenosenojalla

.5362

FINNDETECTOR

Kaivuvälineet ja metallinpaljastimet

Hipputeos ja Finndetector ovat yhdistäneet voimansa. Tarjoamme kullankaivajille metallinpaljastimet kullan etsimiseen ja kullankaivuvälineet kullan talteenottoon.

Raimo Niemelä ja Jyri Walkeajärvi ovat sopineet yhteistyöstä, että kaikki kaivuvälineet ovat Finndetectorin hallussa Rovaniemellä ja näin lähempänä kultamaita. Raimo jatkaa kullankaivukirjojen kustantamista sekä kultahippujen myyntiä Keravalla.

Tilaa suositut aloituspakkaukset ja metallinpaljastimet Finndetectorin verkkokaupasta.

Suosittu Garrett-aloituspakkaukset saatavilla heti varastosta. Tilaa myös Guldström-aloituspakkaukset suoraan verkkokaupastamme! Garrett AT Gold -metallinpaljastin on suunniteltu löytämään pienen pienetkin kultahippuset kaikkein haastavimmissakin ympäristöissä, myös matalissa vesissä.

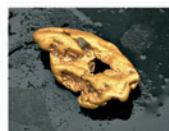
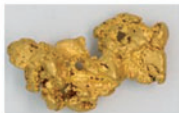
FINNDETECTOR

Tilaukset nettikaupasta www.finndetector.com
tai soita 020 730 4590 (mpm)

Lapin kultakenttien isot ja pienet kultahiput.

Hippukulta välittää aidot Lapin kultahiput kaivajilta keräilijöille. Sivuiltamme löytyy isomuksia, pieniä koruhippuja, kultahiekkaa vaskausharjoituksiin sekä valmiita kulta- ja kivikoruja Suomen luonnosta.

Hippukulta Oy www.hippukulta.fi
Kivenhakkaajantie 3 KERAVA, puh 0405454833 Raimo Niemelä

Muuttomyynnin loppurutistus!

Vielä jäljellä Hipputeoksen kustantamia kirjoja, 10 kirjan paketti vain 16,50 euroa. Lähetyskulu 0 euroa. Katso www.hippukulta.fi

